

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 1.

V LJUBLJANI, 1. JULIJA 1935.

KNJIGA 18.

SASA SANTEL

V. DUBROVNIŠKI LUKI

H O M O I O P A T H I A

DR. MAKS KREMŽAR

N A D A L J E V A N J E

Zanimalo nas bo, kateri momenti v modernem zdravilstvu govore v prilog Hahnemannove nauku. Saj besed, ki jih izrekajo prof. Bier, Bastanier i. dr., tudi ne moremo kar tako prezreti, pridržujoč si seveda vsakršno končno sodbo o tem. Pripominjam samo, da je pač težko vzdržati boj z znanstveno medicino, ki operira z eksaktnim dokazilnim materialom in ustvarja po induktivnem potu svoje theze.

Zdravljenje z dražilnimi snovmi (proteinska therapia, Reizkörpertherapie), kot so raztopine živalskih in rastlinskih beljakovin (n. pr. mleko) spominja na misel, ki jo je izrekel Hahnemann: Novodošla akutna, prvotni kronični slična bolezen to zadnjo ozdravi. Moramo reči, da imamo v mnogih primerih, kjer se nam posreči aktivirati kronični proces s pomočjo beljakovinskih raztopin, ki jih dovajamo bolnemu organizmu običajno z injekcijami (zato tudi parenteralna therapia), zadovoljive rezultate. Kroničen proces se pretvori v akutni, celotni obrambni aparat organizma je prisiljen pojačati svoje sile in s tem stare dolgotrajno bolezen. Precej je znana uporaba mlečnih injekcij pri kroničnih reumatičnih boleznih; pa tudi pri akutnih je čisto učinkovita. Prof. Bier identificira proteinsko (beljakovinsko) terapijo s homoiopathijo; teorija in uspehi prve metode mu služijo za razlago in oporo druge. Vendar je beljakovinsko zdravljenje v svojem učinku še zelo nesigurno, tolmačenja so jako različna. Ni kritično, ako uporabimo popolnoma nepojasnjeno zadevo za razlago docela spornega vprašanja. Bastanier, zastopnik homoiopathije na berlinski univerzi je sam dejal: Nauk, da simile podpira organizem v njegovi obrambi, je samo poskus tolmačenja njegovega zdravilnega učinka. Simile-princip ne pove ničesar razen to, da nam pokaže neko pot nezavisno od vsakršne teorije. Njegova uporabnost sloni zgolj na empiriji.

Bier hoče podpirati veljavnost simile-principa na ta način, da išče po njem deduktivno novih zdravilnih sredstev. Na jod se bo spominjal marsikdo iz dnevnega časopisja. Jod povzroča pri človeku v večjih količinah tako zvani jodov na-

hod (Jodschnupfen). Kapljica 1% raztopine naj bi preprečila izbruh nahoda, ki si ga nakopljemo s prehladom. Bronchitis po aetherjevi narkozi zdravi z injekcijami aetherja furunkulozo z zelo malimi dozami žvepla. (Žveplo naj bi povzročalo v velikih dozah furunkulozo.) O uspehih mi ni mnogo znanega; za jod vem samo toliko, da meni ni nikoli pomagal. Za aether in žveplo pa sem imel premalo slučajev, da bi se spuščal v kakšno sodbo. V praksi je kontrola težka, kajti ni vedno sklepati (kakor sem čital v Hahnemannovem popisu boleznih), če bolnika ni razaj, da je zdrav. Večkrat se dogaja, da se napoti k drugemu, ako mu sredstvo ni pomagalo. Drugi moment je, ki oteži našo nadziranje o uspehih, da zdravniki jako radi zdravijo paralelno, to se pravi, da uporabljajo več method ali sredstev istočasno. Homoiopathi uporabljajo proti furunkulozi jodovo žveplo (žveplov jodid), zato ni mogoče znati, kaj je pomagalo, ali jod ali žveplo. Bier pravi, ako bi allopathi imeli uspehe z žveplom v običajnih dozah, tedaj ga ne bi tako »nemalo« zapustili in to je že zadosten dokaz, da žveplo v malih dozah bolje zdravi nego v velikih.

Prof. Bier je po svoji avtoriteti utrdil ugled homoiopathov v očen publike, ni pa ničesar doprinesel k znanstveni utemeljitvi homoiopathskega zdravljenja.

Nekateri smatrajo Hahnemannov nauk o dozah kot nekakega predhodnika moderne vede, ki uporablja različne alkaloidne, toksine, hormone in vitamine v miligramih, decimili-, celo v centimili-. Hoteli so dokazati, da se učinek zdravila ne ravna po njegovi teži, temveč po njegovi površini. Sredstvo, ki ga raztopimo v vodi, dissociira, to se pravi, njegove molekule razpadejo v tako zvane ione, ki so električno nabiti atomi; na ta način postane raztopina prevodna za galvanski tok. Čim bolj razredčujemo, tem več molekul razpade v ione, tem večja je stopnja dissociacije in tako nastaja vedno večja površina. Predstavljali so si, da se elektriciteta pri visokih potencah odloči od materije in da si je na ta način razlagati zgolj energetično učinkovanje sredstva. Opirali so to mnenje na poskus Krawkova, ki je z neskončnimi raztopinami do 32. potence (1 : 100 kvin-

kvilionom) še vplival v smislu širjenja in oženja na stene ožilja pri uhlju domačega kunca.

Zadevo je podvrzel točnemu opazovanju Ellinger, ki pravi, da se električna provodnost pri raztopinah preko 7. potence ne da več stopnjevati, kar znači, da je dissociacijska stopnja omejena. Iz še tako eksaktno izvršenih bioloških eksperimentov ne moremo doprinesiti dokazov za pravilnost homoiopathskega naziranja.

K temu je treba pripomniti, da Hahnemannove raztopine niso bile kemično čiste substance, bile so droge, ki jih ne moremo primerjati s toksini, hormoni itd. Te nizke doze so bile ugotovljene eksperimentalno v laboratorijih in potem šele uvedene v praktično zdravilstvo. To je bilo raziskano in preizkušeno nezavisno od homoiopathske doktrine, je prišlo v posest medicine, akoravno Hahnemann ne bi živel. Poleg tega je treba poudariti, da uporaba vitaminov in hormonov ni homoiopathska, ker ni izbrana po simile-principu.

V duhu pogledjmo še enkrat Hahnemannov nauk. Priznati si moramo, da je ves nauk zgrajen na spekulativni podlagi, ki je v nasprotju z dejanskimi opazovanji, kljub temu, da je bil Hahnemann odločen nasprotnik vsake spekulativne vede; vendar je njegov nauk pridobil mnogo pristašev. Hahnemannov sodobnik Hufeland, profesor na berlinskem vseučilišču, avtoriteta v medicinskih vprašanjih, je napisal naslednje besede v prilog homoiopathiji: »Zdravniki bodo vero v učinek ogromnih doz izgubili, ordiniranje zdravil bo poenostavljeno, delovanje zdravil bo točnejše opazovano in preiskano, nadziranje o pripravljanju zdravil bo natančnejše in kontrola nad apotekarji strožja, škode po takem zdravljenju ne bo, organizem bo imel več časa in se nemoteno posvetil samopomoči in izdatki za zdravljenje bodo neprimerno manjši.

Neogibno je bilo, ko se je začela znanstvena medicina utrjevati in razširjati, da je Hahnemann izgubljal vedno več pristašev. Pri izdelovanju svojega nauka je vedno bolj zapuščal tla naravoslovnega opazovanja in kritike ter prišel do popolnoma mystičnih in okulturnih idej. In ravno ta spekulativno-mystični kolorit njegovega nauka izvaja na preprosto ljudstvo globok vtis, kakor se vobče ljudstvo rado zaziblje v mystične sanjarije. V teh idejah Hahnemanna je cel program problemov. V mnogih izsled-

kih moderne medicine vidimo nekake sorodne vezi, ki vodijo do njegovega nauka. Spominjam na immunsko zdravljenje (n. pr. cepljenje proti kozam, proti davici itd.); proteinsko zdravljenje sem že opisal. S cepljenjem proti kozam izzovemo akutno bolezen, ki sliči pravim črnim kozam, a njen potek je krajši in milejši. Po ozdravljenju je zaščita proti črnim kozam absolutna in trajna. Tudi za današnjo farmakologijo je mnogo Hahnemannovih problemov aktualnih in nerešenih, kakor so bili nerešeni v njegovem času.

Pri tej obsežni problematiki, s katero je Hahnemann poskušal, da bi se dvignil iz teme spekulativnih systemov k racionalni medicinski znanosti, se je moral poskus tako rekoč izjaloviti, da bi to problematiko racionalno razrešil. Manjkali so mu še vsi pogoji, ki so potrebni za kritično in eksaktno znanstveno methodiko. Razen svojega daru za opazovanje ni imel nobenega pripomočka. Statističnega opazovanja v masah ni bilo, svojih opazovanj ni mogel naslanjati na eksperimentalno-analytično fundiranje. Izgubljal je, hoteč osvoboditi zdravstvo iz pogubonosne spekulacije, vedno bolj realna tla pod seboj, zavzel potemtakem bojno postojanko proti šolski medicini in se popolnoma zaklenil pred porajajočo se pomladjo naravoslovnih raziskovalnih method v medicini. Da bi podprl svoj nauk, je vrgel sidro med ljudstvo, ki mu je radevolje sledilo. Čim bolj je delal, čim produktivnejši je bil v svoji homoiopathski methodiki, tem bolj je zavijal zdravo jedro svojih idej v nedokazan in nedokazljiv balast. Okoval je svoj zdravstveni nauk, ne da bi opazil, z oklepom spekulativnih systemov v času, ko se je allopathia, ki je bila do nje tako zelo zaničevana, dvignila iz spekulacije k svobodni znanosti in to često ne popolnoma brez njegove pomoči. Hahnemanna je doletela redka čast, da je bil ustanovitelj in uničevalec svojega lastnega sistema obenem. V številnih spisih, ki jih je objavil do svojega 88. leta, se opaža vedno večji propad, navzlic marsikateri dobri misli in točnemu opazovanju. Pobiljal je celo nauke, ki bi mogli biti njegovemu nauku v oporo, ako bi se jih lotil kritičneje in razumneje.

D A L J E

P O S I N J I A D R I J I

DR. ANTON DEBELJAK
N A D A L J E V A N J E

Objemala me je ena najlepših noči, kar jih je ustvaril »Veliki pastir«. Noč, kakršne so se radovali keltski svečeniki druidi, ki bi jim pri nas rekli hrastarji, drvarji, saj so dosti lazili po drevju, obirajoč omelo. Ti ponočnjaki so šteli čas po nočeh, a ne po dneh, misleč, da njihovo plemo izvira od Plutona, ki je bil bog pekla, noči.

Tudi na otočju Fidjiju domačini niso znali šteti po naše. Zato jim je guverner Arthur Gordon l. 1875. najel hlapce za 36 lun. Ko jih je po treh letih hotel izplačati, so zahtevali plačo za 37 mesecev; spoznal je svojo zmoto in dobro vero zahtevnikov. To štetje po lunah je prevladovalo v najstarejših časih. V svetopisemski dobi so prvi očaki vsekako izražali takisto svojo starost. Tako dobimo za Adama — po naše Ilca — 930 mesečnih let, kar se ujema s 75 sončnimi leti; Matuzalemu pristoji 79 sončnih let za 969 mesečnih, Noetu 77 za 950 mesečnih itd. (La Prensa Buenos Aires, 17. marca 1935).

Kako prijetno človek sanjari takole sam na krovu! Prešinjalo me je občutje, kakršno je zajel v sonet »Redenção« slavní pesnik Anthero de Quental (1842—1891), doma z Azorov.

Ponašil sem ga na tale način:

ODKUP

Glasovi morja in dreves in zraka,
ko v hudih sanjah kdaj ob uri nočn.
zaziblje mene vaš napev mogočni,
bol vaša — menim — moji je enaka.

Ti nežni dih stvari, ti jek somraka,
beseda tajna, psalm ti rahlozvočni,
mar nisi lahna tožba, vzdih nemočni,
svetá, ki svoje odrešitve čaka?

O, v neizmerju nekí duh prebiva
in po evobodí želja, žeja živa
prešinja vsa, vsa blija preminljiva.

Razumem vaše čudne govorice,
glasovi morja, gozda in gorice,
uklete duše, moji ste sestřice.

Razumem tudi ameriškega zamorca,
črnca, ki mu je črna noč simpatična zaradi svoje barve. Z viktorhugojensko prisposodob dajé duška svojemu občutju:

Tambien es negra la noche
y tiene estrellas que brillan...

Tudi noč je črna in ima blesteče zvezde.

Tako zna zakrožiti preprostež, pijan gauchevske svobode:

Pero yo he vivido libre
y sin depender de nadie —
Siempre he cruzado los aires
como el pajaro sin nido...

(Toda jaz sem živel svoboden, od nikogar nisem bil odvisen, vedno sem švilgal skozi zrak ko ptica brez gnezda).

Solilebnik je nadziral višje sloje na ladji in poslušal radio, ki je bruhal v zvezdnato noč velikanske številke o plebiscitu za Hitlerja. Hitler hitlerissime! Poslušali so že zunaj obednic tudi posamezni drugi gostje, vmes sem opazil skupino starih Francozinj. Seveda ne prav starih. Teh ne izvažajo, dasi jih imajo v Evropi razmeroma največ. Leta 1866. so jih našteali 4.245.000, l. 1900. pa 5.265.000 in l. 1929. že 5.780.000. Za leto 1970. jih imajo statističarji v proračunu nič manj ko 7.260.000, če pojde vse po pravici.

Navzlic imenitnim potovalcem in raziskovalcem, navzlic obširnim prekoceanskim posestvom, ki pripadajo Franciji, velja v očeh omikanega sveta ta narod za velike zapečkarje. Zadržne čase pa srečujemo često znatne skupine La Fontaine-ovih rojakov po naši domovini. Naj se spomnim prijateljskega društva »Franco-yougoslave de l'Ouest«, sedež v Le Mans-u, ki nas je lani obiskalo. O tem nas pouči brošura P. Daulhiac, Les beaux voyages, »A travers la Yougoslavie, Paris, 1934. Pri kupno riše naše kraje in običaje, ponazorjene z mnogimi slikami turističnih središč. Človek bi zasumil, da se v avtorju skriva naš domačin Doljak, ako ne bi videl, da nam je podaril doslej neznano kopališko mestece: Venica, pred katerim stoji drugo tako: Crik. Daulhiac ostane torej pristen izvirnik, kakršen je leposlovec Paul Chack, ki si ga ne smemo lastiti, češ, da je to Poljšak.

Neki drugi skupini pripada po mojem občutku Ivonne Lenoir. Le Monde illustré je 15. dec. 1934 priobčil njeno študijo »Deux villes orientales en plein occident« s 6 slikami, z orisom

Mostara, Sarajeva in »čudežnega morja, ki pljuska ob Splitu in Dubrovniku«.

Zaupanje v živnost našega naroda, ki je pogosto zadivil Evropo, izraža Paul Bastid v tedniku — ime mi noče na um — in sicer v članku »La Vie intérieure ardente et tourmentée de la Yougoslavie« (8. III. 1935). Nemara ne bo

veliko škode, če vsak čitatelj ne bo uganil, da se je po zaslugi tiskarskega škrata Maček izprevrgel v: Alatchek.

Ali bodo kaj pisali o krasotah Dalmacije oni francoski izletniki, ki jih je letos o veliki noči tam doli srečal moj tovariš prof. F. Mašera, to bomo zvedeli šele pozneje.

MORSKA OBALA

O naši današnji skupini sem čul, da so vmes neki možje peresa, ki sodelujejo pri pokrajinskih listih. V roke pa mi doslej še ni prišel noben članek, kar pa ni dokaz, da ga ni bilo.

Splošno pa menda lahko trdim, da sorazmerno več Francozov potuje v našo državo nego naših rojakov na Francosko. Kdor ima s čim, lahko gre v Rim. Izleti iz tujine na francoska tla polagoma pojemajo. L. 1928. je še preko dva milijona oseb prekoračilo tribojno mejo, a L. 1933. komaj 931.000! poroča Europe Nouvelle dne 2. febr. 1935. Pierre Frederix auskultira to bolezen in daje obilo nasvetov. — Pozneje razpravlja o francoskem tujskem prometu J. Giraudoux (Le Journal, 1. aprila 1935), kjer pravi: Edini vplivni propagandni činitelj za turizem v kaki državi — je tuji potnik sam! Na tej podlagi je treba misliti in delati.

Vrnil sem se na ladijski krov in se vdal sanjarijam. A dolgo nisem bil sam. Kakor je Eva vselej prišla Adamu na sled, kadar ji je pred jabolčno gostijo hotel kam ubežati: imela je krotkega volka, da je zavohal samotarskega možanca, če smemo verjeti »Adamove-mu dnevniku« Marka Twaina — tako je prišla na ladijsko krmo najživahnejša Francozinja, kar jih je bilo tukaj pred večerjo. S seboj je privedla tovarišico, ki je še nisem bil videl.

»Monsieur Legros.« je rekla, predstavivši mi svojo družico, »kaj boste pa zdaj povedali?«

»O Palčku (Petit-Poucet) vam ne bom govoril, saj je premajhen za vas. Tudi ne o egiptski temi, ki jo v Italiji hranijo v steklenicah in jo prodajajo lahko-vernim božjepotnikom, saj ste bili sami v deželi škornja in so vam jo »morda ponujali? Kaj pa o tistem zvestem Špancu, ki je neki vaši tovarišici pripovedoval o svoji pokojni soprogi: »Depuis que ma femme est morte, j'ai fait le veau de rester boeuf. Hotel je reči: Depuis que ma femme est morte, j'ai fait le veau de rester veuf (Odkar mi je žena umrla, sem se zaobljubil, da ostanem vdovec. Zaradi slabe izreke pa ga razumemo: Odkar mi je žena polenovka, sem storil tele, da ostanem vol) ...

Rajši vam povem pomorsko zgodbo, ki sem jo čul pred nedavnim.«

»Dobro, pa začnite.«

»Jadrnica je plavala, rezala modre valčke po neizmerni tišini. Moštvo je stalo na sprednjem delu krova, se pomenkovalo o tem, kako bo ta ali oni pri-

šel zopet med svojce. Izenada pa jim cepne drobna siva stvarca pred noge, se besno otepa in rezko vrešči.

— O, jekne pomorščak, pa saj je to lastovica!

In narahlo je pobral ranjeno ptico v grčave prste.

Kako, po katerem čudežnem naključju je padla ta lastovka na krov te ladje tu sredi morja?

Nihče ni znal povedati. Eno perot je imela docela opraskano in skoraj zlomljeno. Zadnje sile so ji bržkone omogočile, da ni padla v morje, pač pa dosegla jadrnico, ki pa je vendar urno plula.

Lahko si mislite: to je bila za posadko nepričakovana zabava in vsak se je žuril, da bo stregeel bolni živalci.

Lastovka se ni več borila, samo mirno je gledala vsakogar z okroglimi in začudenimi očesci, medtem ko so se pomorci — kakor veliki otroci — smejali in se s komolci drezali.

Nekdo je prinesel bombaža, mrvico slame, da so spletli za silo gnezdece, kjer so nastanili lastovko. Zraven so postavili majcicino kitajsko skodelico z vodo in nekaj žuželk v škatlici za vžigalice. Čez nekoliko dni se je ptica očitno malce opomogla in napravila sprehod po krovu. Vsi so jo ganjeno gledali. Čez teden se je spreletavala med vrvmi in sedala na jambor. Obala je bila predaleč, da bi si bila upala odfrčati — in nagon jo je ustavil med gostoljubnimi ljudmi. Vsi so jo radi videli. Edino spretni krmar Mateo, ki je bil že devetkrat odnesel kožo z brodoloma, jo je brezbrizno gledal in ostali so ga zato že šteli med trdosrčneže.

Neko jutro pa je vendar jela frfotati okoli njega in poskušala tu pa tam sestiti mu na ramo. Z zlobo v očeh se je Mateo odmaknil in zapretil. Toda uboga lastovička ni razumela in se je znova približala.

Tedaj pa se je pripetilo nekaj groznega.

Mateo je rezko lopnil s čepico po muhohlastavki, da je vsa omotena padla v morje! ...«

»Žalostnih stvari ne poslušam rada, vendar nadaljujte.«

»Penasta voda se je zgrnila nad sivkastim telescem lastovke muhohlastovke, obenem pa je vstalo razjarjeno vpitje. Kapitan se je takisto razsrdil in velel krmarja ukleniti. Ta je čisto miren zapustil krmilo. Ali namestnik ga ni mogel ovladati, niti nobeden drugi po-

morec, niti sam kapitan. Hočeš nočeš je moral krutega Matea osvoboditi!

Malone takoj nato se je vreme skisalo in zaviharilo. Jadra je bilo treba speti in bežati pred nevihto, ki je bila vsak čas hujša, medtem ko so se dvigali črnkasti valovi, ovenčani s peno.

V strahu so si pomorščaki pravili, da je vsega kriv Mateo in da bo kaznovan za svojo neusmiljenost. Še celo kapitan ni mogel popolnoma ovladati svojih skrbi.

Štirinajst dni je premetavalo ladjo sem ter tja. Vihra pa je še neprestano rastla.

Zdaj pa zdaj so vstajali turobni smrki, vijavice svetlih bokov, se zaganjali proti svinčenemu nebu. Stokrat je bila jadrnica v nevarnosti, da jo vodena tromba potegne na dno.

Pri vsem tem je Mateo nalik hudiču stal še zmeraj čvrsto na svojem mestu, ravnaoč ladjo sredi tega pekla.

Vsi so razumeli, da to ni navadna huda ura. »Lastovka se maščuje!« so šušljali nesrečneži vsi iz sebe; kapitan je moral napenjati vse sile in žile, da je vzdržal red.

Položaj se je še vedno slabšal in napočil je trenutek, ko je kapitan razumel, da grozi upor, ker je bil Mateo še na svojem mestu. Tisto noč je od treh jadrnikov odneslo dva in na spodnjem prostoru ladje se je pokazala tesna razpoka tik pod črto, do katere se ladja pogreza!

Zbegan je kapetan opazil, da se mu bliža vsa posadka, razen Matea.

»Kapitan!« so tulili nesrečneži, »pokličite nam lastovko na pomoč!«

Videč, da jih drugače ne bo pomiril, je kapitan naredil tako:

»Lastovička, nedolžna žrtev, ako si ti huda na nas, odpusti in pridi na pomoč!«

In čudo čudovito, glej, lastovica je priletela in sedla kapitanu na ramo.

»Da,« je zaščebetala, »jaz sem dvignila te burje, to neurje. Toda vi ste vrli ljudje in ko kaznujem Matea, nočem

vas pognati v pogubo. Sicer pa sem se premislila. Mateo ne prepade. A vsakokrat, ko bo krmilil brod, bo ta potonil in on sam se bo rešil.«

Po teh besedah je lastovka odletela in nevihta se je kakor po čudežu polegla. Kapitan je takoj velel ladjo okreniti in prispeli so v pristan brez daljnje nezgode. Matea je pognal.

V tem pristanišču postopa sedaj star belobrač mornar, ki obupno išče službe kot krmilar. A nihče ne mara zanj zaradi čudne legende, ki kroži o njem. In kadar stopi v krčmo, se vse odmika od njega. On ne reče ne bev ne mev in okrutno oko mu bulji. Samo kadar slučajno uzre lastovko, ga spreleti besna jeza, solze ga oblijo pri misli na krmilni drog, ki ga je tolikrat držal in ki ga ne bo poslej nikoli več...«

D A L J E

KIRURŠKA TUBERKULOZA IN PLANINSKO ZDRAVILIŠČE

DR. MIRKO ČERNIČ

nogo se danes govori in piše o tuberkulozi. Maja meseca smo imeli celó protituberkulozni teden, v katerem so bila vsak dan predavanja o tuberkulozi po vsej državi po radiu itd. in se je napisalo nešteto člankov o tej bolezni, ki — vsaj v besedah — preti, da bo prebohotala vsa druga obolenja, oziroma je na tem, da obrne pozornost samo v eno stran. Ali ni čudno, da ta vnema skoro

rim na to obolenje in pojasnim, kakó in s kakšnim naravnost čudovitim uspehom se boré zoper njo v drugih alpskih deželah. Dolžnost sedanjega pokolenja slovenskih kirurgov je, da ta izredni način zdravljenja presadé v naše planine, prinašajoč tako zdravje in življenje mladim ljudem, na katerih se ta bolezen največkrat pojavlja, na drugi strani pa preperečujoč, da ne-male vsote našega narodnega premoženja gredo preko me-

Sl. 1.

Zdravljenje tuberkuloznih hrbtnic v Leysinu. Zdravilišče v naročju snežnikov. Bolniki leže na trebuhu z vzleknjenim hrbtom, da se sončijo od zadaj in obenem uravnavajo grbásto hrbtnico; potlej jih položé na hrbet in podložé grbo z blazino, da pride pri sončenju na vrsto sprednja stran

popolnoma pozablja na drugo plat sebe same: govori in piše se o pljučni tuberkulozi, pozabi se pa skoro popolnoma na njeno hčer, tako zvano kirurško tuberkulozo, t. j. tuberkulozno obolenje kosti in sklepov, žlez (škrofuloza), mreene potrebušnice, spolovil itd.

Ker je ravno Slovenija s svojimi planinami pripravna za zdravljenje kirurške tuberkuloze, kakor ga izvajajo že četrto stoletje drugod, zlasti v Švici, smatram za svojo dolžnost, da opozo-

je, in ne pozabljaajoč končno, da s tem dokažejo, da smo tudi pri nas na sodobni višini zdravljenja.

H kirurški tuberkulozi spadajo tuberkulozna obolenja prav za prav vseh organov razen pljuč, toda tudi ta v zadnjih letih v gotovih stopnjah svojega razvoja zahtevajo kirurške pomoči.

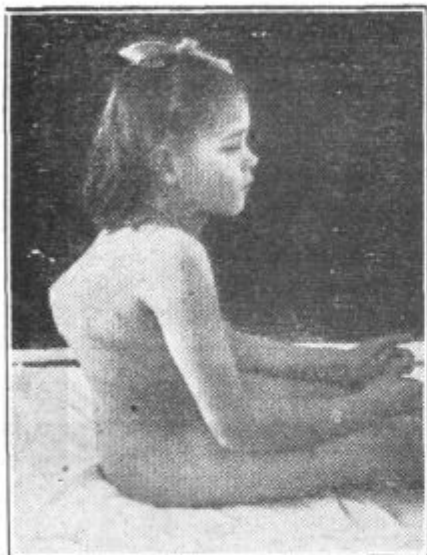
Bistveno za kirurško tuberkulozo je, da je njen vir zmerom v pljučih, to se pravi, da tuberkulozno obolenje katerekoli organa nima svojega spočetka v

obolelem organu samem, marveč da so prišle bolezenske klice iz pljuč v ta organ in ga okužile. Pot oziroma način kako se to dogaja, je večinoma krvni obtok, po krvi namreč pridejo bolezenske kali iz pljuč; včasih tudi neposredni stik, n. pr. da se tuberkulozno kottišče v pljučih razširi na rebra. Le redki so drugi načini okužbe, n. pr. po mezgovnem obtoku ali celó, da se navadna rana okuži z bacili jetike od zunaj.

Spoznanje te svojskosti kirurške tuberkuloze, da namreč ni omejena samo

sem takrat z uporabnimi ter ravnimi udi po izrezu kolena odpustil, pa so se jim pozneje okončine skrivile in postale krajše, prišlo pod moje okno in mi priredilo mačjo muziko.«

Nekako ob prehodu prejšnjega v sedanje stoletje je prišla temeljita izprememba. Mesto krvavih so zavzele nekrvave operacije t. j. oboleli ud se ni izžigal in izrezaval, marveč djal v gips oziroma v primerni aparat, s čimer se je onemogočilo gibanje v obolelem sklepu, ki je vedno znova dražilo bolezensko ko-

Sl. 2.

12 letnica z razsežno tuberkulozo v hrbtenici in grbo na hrbtu

Sl. 3.

Ista bolnica po poldrugoletnem zdravljenju popolnoma ozdravljena in brez grbo

na organ, v katerem se pokaže, marveč da znači splošno obolenje, torej bolezen celega organizma, je temeljito preokrenilo načine zdravljenja te bolezni. V prejšnjem stoletju so tuberkulozna kottišča v kosteh in sklepih energično izžigali in izrezavali. Posledice tega zdravljenja so bile strašne. Večina takih operirancev je hiralo v zgodnji grob; drugi, ki so ostali pri življenju in na katerih so se bili v mladih letih izrezali in izžgali oboleli sklepi, pa so v svojih operiranih udih zaostali v rasti; operacije so povzročile neverjetne nakaze udov in rodile nesrečne spake. Te nedostatke so uvideli že davno. Tako je na kongresu Nemške družbe za kirurgijo l. 1884. znani kirurg Volkmann izjavil: »Zmerom se bojim, da bo po 10, 15 letih veliko število mojih operirancev, katere

tišče in na ta način bolezen razširjalo. In drugič se je ud razbremenil, to se pravi, da se je teža telesa, ki je pritiskala na bolezensko kottišče, prenesla na gips ali aparat.

Da bodo te besede jasnejše, naj navedem n. pr. tuberkulozno obolenje kolena. Na dotično okončino se napravijo gipsove hlače takó, da se teža telesa, ki pritiska na bolno koleno, prenese na gips že visoko gori nad njim. Vzemimo tuberkulozno obolenje hrbtenice. Bolniku se napravi oklep iz gipsa, ki zagrabl težo trupa v oprsju in jo po gipsu prenese na bok. Takó pritisk teže trupa na obolelo vretence odneha, trdoča gipsovega oklepa pa onemogoči gibanje med vretenci, draženje obolelega uda se izloči, ud se umiri in razbremenil, bolezenski proces pa, ki je v njem, organizem za-

vapni, zabubi, zaduši. Na ta način se doseže ozdravljenje tuberkuloznega obolenja.

Ta vrsta zdravljenja kirurške tuberkuloze je imela jako zadovoljive uspehe, zlasti še potem, ko so ji bili priključili krepitev celega organizma s primerno hrano in bivanjem v zračnih in prisojnih krajih. Imelo pa je za neprijetno posledico, da je ostal ud oziroma sklep trd, negibljiv. Pač zaradi tega, ker so se

Sl. 4.

20 letnica s tuberkulozo v desnem zapetju, ki je bilo že ponovno operirano. Razen tega ima bolnica tuberkulozo mreže potrušnice in seveda pljuč. Bolnice je sama kost in koža

sklepne ploskve med seboj zrasle. Če je bil ta ud negibljiv v pravi legi n. pr. koleno iztegnjeno, da je bila hoja pokonci mogoča, pa četudi s trdim kolonom, ali komolec upognjen vsaj v pravem, če že ne ostrem kotu, da je mogel bolnik z roko k ustom, obrazu in glavi, je šlo. Toda ojej, če je bilo narobe: komolec iztegnjen, roka zaradi tega za nobeno rabo na glavi in obrazu; ali koleno upognjeno, torej hoja mogoča samo z naprej sklonjenim telesom! Razen tega je jasno, da tudi najidealnejša operacija na tuberkuloznem ud — njegovo obolenje je samo podružnica tuberulozne centrale v pljučih — ne more imeti nikakega posebnega vpliva na celotni organizem in da ne more preprečiti, da se obolenje ponovi oziroma pojavi na kakem drugem mestu.

To so zavestno ali podzavestno spoznali uvidevni zdravniki že v starodavnosti. V prvih letih našega stoletja pa so se začele o tem zavestne smotrene preiskave, ki so prinesle temeljit preokret v naziranju glede zdravljenja vseh vrst tuberkuloze: mesto da so se lotili samo onega uda, na katerem se je tuberkulozno obolenje pojavilo, so začeli zdraviti ves organizem, da ta sam iz svojih moči mobilizira odpor, ustvari

Sl. 5.

Leto dni pozneje. Ozdravljena. Zapetje normalno, le brazgotina kot spomin na hude čase. Pljuča zdrava. Dekle in pol!

protistrupe in užene napadalca. Izkazalo se je, da je ta misel pravilna. Imela pa je še to za posledico, da je ostal ud oziroma sklep, če ni bil popolnoma razrvan in razjeden, gibljiv in vsestransko uporaben. To je bilo odkritje nalik cepljenju proti kozam, vbrizgavanju sera proti davici, iznajdbi omame in omrtvičenja, razkužbe in brezkužbe.

Da se je ta metoda vsestransko uveljavila po vsem svetu, je nedvomno prvenstvena zasluga švicarskega zdravnika Rollierja. Ta je l. 1903. ustanovil v Leysinu v Švicarskih Alpah prvo kliniko za smotreno zdravljenje kirurške tuberkuloze in drugih njej podobnih dolgotrajnih bolezni. Ta klinika je imela več postaj, in sicer v višini 1250, 1350 in 1500 m nad morjem. Kot večletni učenec takrat slovitega mojstra kirurga Kocherja

v Bernu je imel Rollier dovolj prilike, prepričati se, da operacija kirurško tuberkuloznih udov, pa če je še tako uspešna na prvi pogled, ne more biti pravo zdravljenje. In prenesel je tvorišče svojih prizadevanj z obolelega uda na celega človeka: »Neprekinjeno, vse leto možno zdravljenje naj nele ozdravi tuberkulozna kotišča v kosteh in sklepih, največ preosnuje ves organizem.«

To so bili temelji novega zdravljenja kirurške tuberkuloze.

Da si moremo predstaviti, kako je bilo to zdravljenje, nam kaže slika 1, kjer vidimo na odprti terasi male bolnice s tuberkulozo v hrbtnici tako rekoč v naročju divnih snežnikov.

In uspehi?

Poglejmo sliko 2 in 3! Prva nam kaže 12 letno bolnico s tuberkulozo v hrbtnih vretcih in grbo na hrbtu, druga isto bolnico poldrugo leto pozneje popolnoma ozdravljeno in v resnici prerogeno.

Nič manj ne učinkujeta sliki 4 in 5, ki nam kažeta 20 letnico s tuberkuloznim obolenjem v desnem zapestju, s tuberkulozo v pljučih in mreni potrebušnici pred početkom zdravljenja in eno leto zatem. Pač noč in dan! In najlepše je to, da nam je profesor Rollier l. 1931. na protituberkuloznem dnevu v Gradcu sporočil, da je ta bolnica danes navdušena učiteljica telovadbe nekje na severu Evrope.

In kakšno je to planinsko zdravilišče, katere so njegove bistvene prednosti?

V višinah nad 1000 m imamo nizek zračni pritisk; malo vetrov, če je mesto izbrano tako, da mu krijejo hrbet proti severu gore; proti jugu seveda, soncu nasproti, pa mora biti široko odprto; zrak je suh; megle je malo in le redkokdaj, saj je znano, da so v teh višinah tudi pozimi cel meseci v najkrasnejšem soncu, dočim se doline in nižine ne morejo izmotati iz meglenega morja; dolgotrajnega deževja ni; moč sončnih žarkov je na planinah mnogo večja, ker v zraku ni prahu in vlage, pozimi pa je, odbijajoča se od snega in ledu, mnogo učinkovitejša na bolezenske kali; gorkota sončnih žarkov na planinah je tako izdatna, da kaže pozimi toplomer na soncu dostikrat 50 stopinj Celzija, dočim je toplota nekaj korakov proč v senci komaj par razov nad ničlo; zrak je čist in njegova radioaktivnost je izpričana.

To so bistveni znaki planinskega okolja, ki so pozimi še večji kot poleti.

V naštetih lastnostih, ki jih omenja profesor Rollier v svoji knjigi »Sončno

zdravljenje tuberkuloze«, je že povedano glavno, na kar sem hotel opozoriti in kar moramo paziti pri iskanju in izbiri planine za tuberkulozno zdravilišče.

Da imamo v Sloveniji takih planin, ne dvomim prav nič. Že Badjura navaja v svoji knjigi »Slovenija«, da je Srednji vrh pri Kranjski gori kot ustvarjen za sončno-zračno gorsko zdravilišče. Kdor si gre ogledat ta kraj v višini 1000 m in uzre pred seboj nebeško panoramo Špika, Škrlatice in Matuljka, mu bo moral pritrčiti. Razen tega imamo Košuto, Veliko planino nad Kamnikom, tudi na Pohorju bi se nemara odkrilo tako mesto. Krajev torej dovolj, ki se odlikujejo po svoji višini 1000 m, da so proti vetru zaščiteni, da poleti niso prevročni in pozimi ne premrzli, takó da morejo biti bolniki stalno na prostem, in da dolgotrajna megla ne krati po cele tedne zdravje prinašajočega sonca. Za kateri kraj se bi odločili, to je seveda odvisno tudi od tega, kakšen je dostop oziroma dovoz na dotično planino, dali je dovolj vode v bližini, dali ni predaleč od človeških naselij, kar je važno zaradi dobave živil itd.

Jugoslovenski protituberkulozni teden bo ostal nepopoln, okrnjen za bistveni del, če Jugoslavija ne dobi planinskega zdravilišča za kirurško tuberkulozo. Slovenija s svojimi planinami je prav posebno pripravna zanj. Sedanji rod zdravnikov pa poklican in dolžan, da ga oživotvori. To planinsko zdravilišče bi bilo obenem najlepši spomin na blagopokojnega našega kralja Aelksandra I., ki je pri vsaki priliki pokazal, kako pri srcu so mu naše planine.

MIKROKOSMOS V FILMU

Zadnja leta so se posrečile kombinacije filmske kamere z mikroskopom in ultra mikroskopom, in mikroskopska kinematografija nam je že v mnogočem poglobila pogled v življenje najmanjših dimenzij. Po tej metodi lahko na živih slikah zasledujemo potek najsubtilnejših pojavov. Tako so v najnovjšem času med drugim filmali premikanje kromosomov — nosilcev dednih lastnosti — pri delitvi rdečih krvnih teles, dalje molekularno gibanje v tekočinah plavajočih najmanjših gmotnih delcev (tako zvano Braunovo gibanje) in posrečilo se je celo ujeti na film fotokemično spremembo belega fosforja v rdeči fosfor. Na ta način se s pomočjo filma vse bolj približujemo čutnemu doseganju materije pri njenih temeljih, ki smo jih včasih lahko razlagali samo s teorijami in hipotezami.

Z E B I C A

ANTON INGOLIO

1

Zebica je služila že osmo leto pri Lesjaku na Pohorju. Prva leta za pastirico, pozneje pa za svinjsko deklo. Ze štiri leta je opravljala pri hiši najnižja dela. Trikrat na dan je bilo treba nakrmiti dvajset do trideset svinj, jim vsak drugi dan skidati in nastlati in vsak mesec po dvakrat, trikrat spuščati meresca. Skoraj tretjino vseh moči je prespala na odrincu v svinjskem hlevu, da je lahko pazila na breje svinje in jim pomagala pri skotitvi; mnogim je morala vzeti gole, sluzave prasce, da jih niso pomandrale ali požrle, in jih tedne in tedne pitati z mlekom. Če je katera svinja kdaj zbolela — in to je bilo pogosto —, je spet morala vse dneve in noči preždeti v hlevu, jo ovijati v mokre rjuhe ali kako drugače zdraviti. Če pa je poginila, sta Lesjak in Lesjačka vreščala nad Zebico, češ, da je ona kriva.

»Če samo pogleda prasca s svojimi škilavimi očmi, mora crkniti,« je ob takih prilikah ponavljal Lesjak.

Poleti je včasih pozno v noč begala po bližnjih njivah in gozdovih ter iskala svinje, ki so podrle plot velikega pregrada ter se izgubile kamorkoli, medtem ko je čistila hleve in je mali pastirček, ki naj bi pazil nanje, plezal po drevju ali zaspal.

Nekega vročega popoldne so pobegnile skoraj vse v bližnji gozd. Zebica jih je klicala in vabila. Počasi so se vračale, saj so poznale njen glas. Do noči je spravila domov vse razen lisoke s štirimi mladiči. Lesjak je bil besen na Zebico, vrgel ji je debelo poleno in ji nalomil desno nogo. V groznih bolečinah se je vlačila po klancih in klicala, da je odmevalo daleč naokrog:

»Lisoka, na, na, na! Lisoka, na, na, na!«

Prehodila je gozd, bližnje njive in pašnike. Noga jo je bolela, da jo je komaj vlačila za sabo. Vedno više v hrib se je vzpenjala.

Pri Breznikovih je videla še luč in vprašala, če so videli njeno lisoko. Niso je videli, so odgovorili in takoj zaprli vrata.

Zebica se je pognala dalje. Na velikih kamenitih ploščah pa se ji je spo-

ANTON INGOLIO

drsnilo, da je padla in onemogla obležala.

Ko se je spet zavedla, je bila naokoli razlita mesečina. Tiho je bilo, da je slišala, kako ji je kljuvalo v nogi. A Zebica ni mislila nanjo, dvignila se je in začela klicati z obupnim glasom:

»Lisoka, na, na, na! Lisoka, na, na, na!«

Ne dolgo in že je zaslišala veselo kruljenje. Prisluhnila je. Prihajalo je spodaj od Breznikovih. Z zadnjimi močmi se je zavlekla po klancu navzdol in odprla svinjak. Lisoka z vsemi štirimi mladiči se je hrupno pognala iz njega.

Zebica od veselja ni vedela, kaj naj počne. Lisoko je imela najrajši. Največja je bila in najstarejša v svinjaku.

Opotekala se je za njo in prigovarjala sedaj njej, sedaj prašičkom. Pa spet se je opotekla in padla. Ni mogla vstati. Lisoka je prišla k njej, tako dolgo stopala okoli nje, da se je Zebica oprla nanjo in vstala. Z vsem telesom viseča na njej se je vlekla dalje. Lisoka je stopala počasi in krulila kot v tolažbo.

Od tedaj je Zebica šepala. V začetku jo je pri delu zelo oviralo. Potem se je tudi temu privadila, saj se je Lesjak nekoč celo pobahal:

»Poglejte Haložanko, odkar sem jo po-
božal po nogi, je še urnejša. Po klancih
se vali, da je ne dohitiš zlahka.«

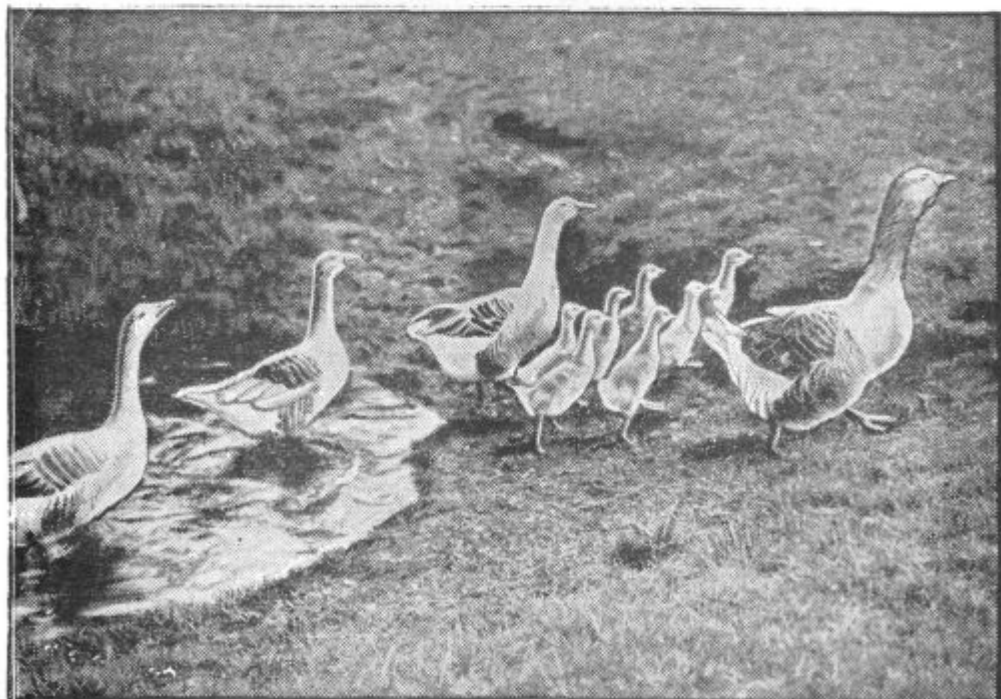
Saj je bilo res videti, kot bi se valila.
Bila je še vedno za poldrugo glavo manj-
ša od srednje velike dvajsetletne dekl-
ne, a zato močno zavaljena v život. Zaj-
čja ustnica jo je še bolj kazila kot pred
leti, ker so se ji usta zelo razpotegnila,
sive oči pa so gledale, kot je dejal hla-
pec Štjan »v svinjak in v skledo žgan-
cev obenem.« Čutila je, da so jo gledali
z omalovaževanjem, otroci so se ji očitno
posmehovali. Prva leta je sicer jedla
skupno z ostalo družino, pozneje — ko
je doraščala v dekle — pa ji je bilo za
mizo huje kot pri najtežjem delu. Kar
vesela je bila, ko ji je gospodinja za-
čela puščati jed v kuhinji. In nikomur
se to ni zdelo čudno. Mesece in mesece
ni nihče spregovoril o njej, a z njo samo
gospodar in gospodinja, ko sta ji kaj na-
ročevala ali jo oštevala; le kakšen nov
hlapec ali pastir jo je v začetku nekaj
časa dražil in zasmehoval. Smatrali so
jo za nekaj, kar ne spada v sobo k lju-
dem, marveč v hlev k svinjam, kjer je v
resnici živela.

Tudi sama je spoznala, da drugače ni
mogoče. Vendar ji je bilo včasih hudo in
bi se bila rada potožila komu. A komu?

Ni ji preostalo drugega, kot da je šla
v svinjak in se tam razjokala. A zgodilo
se je tudi, da se je včasih dvignilo v njej
nekaj silnega, tedaj bi bila zakričala
vsemu svetu, da je tudi ona človek, da si
tudi ona želi, pogovoriti se s kom, sme-
jati, veseliti in jokati se z ljudmi, sedeti
z njimi za mizo, se lepo obleči in hoditi
ob nedeljah k maši, v gostilno in na
ples. »Vsega tega si želim tudi jaz,« bi
bila vpila v takih trenutkih. »Želim si,
da bi me kdo lepo in prijazno pogledal,
da bi se fant ustavil tudi pod mojim
oknom. Saj sem tudi jaz človek, tudi jaz
dekle, mlado, zdravo dvajsetletno de-
kle!«

A samo svinjam je lahko izkazovala
svojo ljubezen, samo od njih jo je lahko
pričakovala. Mati ji je umrla že pred
leti na porodu, očeta pa ni videla izza
materine smrti. Takrat je hotela ostati
doma, a jo je oče nagnal, češ, da je do-
ma odveč. Od tedaj se ni več brigala ne
zanj, ne za brate in sestre in tudi ne za
svoj dom v Halozah.

Sedaj je imela samo svinje. In še ne-
kaj. Svinjski mehur, kamor je izza ma-
terine smrti hranila svoj zaslužek. Po-
gosto ga je preštevala, pri čemer se ji
je v nejasnih obrisih vselej prikazovala
bodočnost, ki bo lepša, svetlejša.

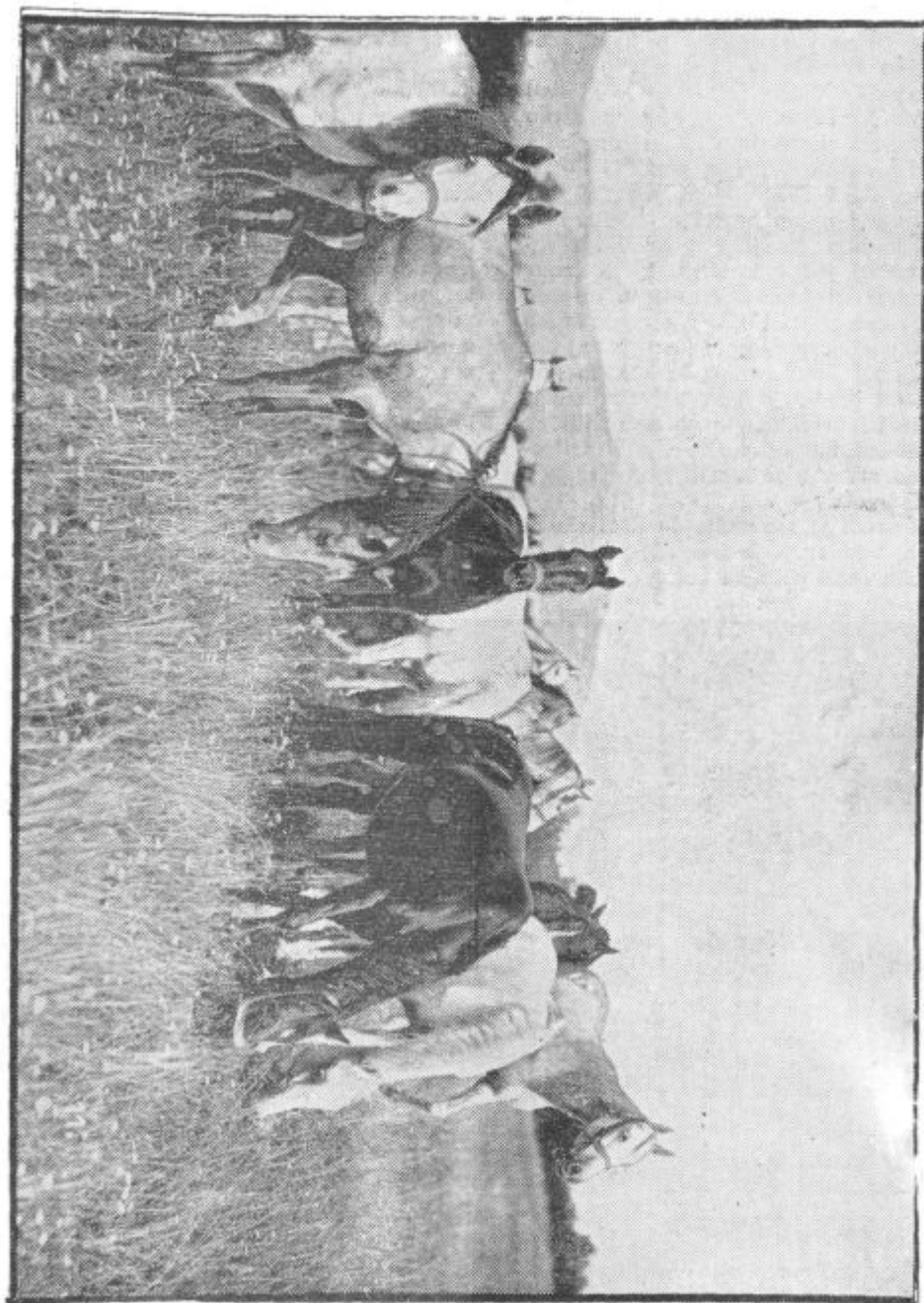

GOSJA DRUŽINA

Mogoče bi bila do smrti ostala pri Lesjaku na Gabrovcu in skrbela za njegove svinje ter polagoma ob njih otopela za vse, kar je človeškega, da se ni pozne jesenske noči zgodilo nekaj, kar je spet zbudilo njeno v brezútnost tonečo dušo.

Ob trgatvi je bilo. Tudi Zebica je pomagala, kadar je utegnila. Trgatev je

bila zanjo najlepši čas, čeprav se nihče ni zanjo posebno zanimal. Toda živeti je smela vsaj nekaj ur na dan med smehom in petjem. Spomniti se je vselej trgatev, ki jih je kot otrok doživela v Halozah. Tokrat je bilo še nekaj izrednega: Ponoči, ko so stiskali grozdje in pili mošt ter vinjeni peli in kričali, se

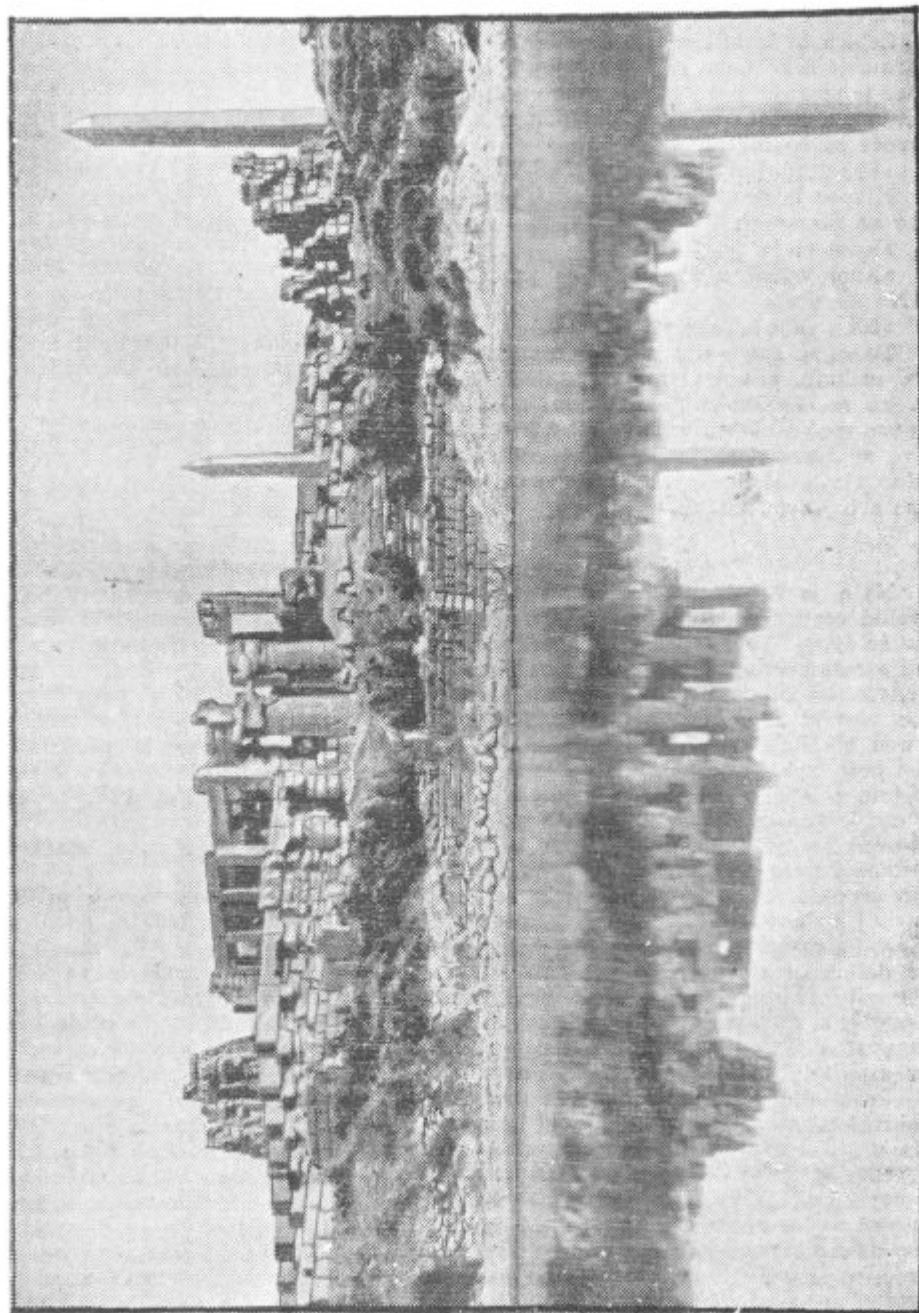

NA PARI

je šalil z Zebico sosedov hlapec. Tretjo noč jo je celo večkrat objel, ji govoril na ušesa, kakor govore fantje ostalim dekletom. Ni bil mlad in ne lep, toda z njo ni govoril še noben moški tako toplo, zato mu je brez obotavljanja sledila, ko jo je odvedel iz kleti v mesečno noč. Drhela je v hlapčevih rokah in se ves čas

smehljala. Ko sta sedla na kup listja ob robu gozda, je prvič videla, kako lepa je mesečna noč, kako beli so oblaki, ki obkrožajo mesec, kako črički veselo prepevajo in se njih pesem zliiva s pesmijo vse noči. Prvič je občutila, da je lepo biti človek in videti in slišati vse to ter v srcu nositi še nekaj, čemur ni mogoče

RAZVALJENE KARNASKEGA SVETIŠČA OB SVETEM JEZERU

najti besede.

»Kajne, Franc, da sem tudi jaz dekle kot Pavla, Polona, Micka in druge?« je vzkliknila nenadoma.

Hlapec je nekaj zagodrnjal in ji segal v prsi.

»Da, saj sem... Vidiš, prav takšna sem, prav tako bi rada pela, se smejala in živela.«

Zebica bi še bila rada govorila. Nenačma je bilo toliko lepega v njej, a hlapec je postajal nestrpen in vedno bolj si liči vanjo. Zebica se ga je oklenila in mu vroče zašepetala:

»Franc, poljubi me še prej!«

Hlapec jo je nekaj časa gledal, potem pa se zasmejal:

»Kam pa?«

»Kam vendar,« se je Zebica zavzela. »Na ustnice.«

»Na kajče? Tega pa ne!«

Tedaj so zanjo ugasnile zvezde, črički so utihnili, pesmi ni bilo več. Tudi človeka ne. Zebica se je cvignila, udarila z vso močjo hlapca v obraz, planila v hišo, si zvezala svojo obleko v culo, na dno skrila mehur z denarjem, se ozrla po svinjah in zbežala v noč.

2

Nato je Zebica služila v gostilni ob veliki cesti. Tudi tu je opravljala svinje in še dvoje krav, včasih pa je morala tudi streči gostom. Pred vsem v zgodnjih jutrih, ko je gostilničarka še spala in so se vozniki že v prvem svitu ustavljali pred gostilno in zahtevali pijače. Tu je še bolj trpko spoznala, kako je z njo: Samo pijanci so segali v njene močne prsi, je silili z vinom, ji govorili gnusne besede ter jo nagovarjali, da bi se jim vdala. Zebica pa je vsakogar prav robato zavrnila, da jo je gostilničarka že čez nekaj tednov spodila. Zimo je prebila spet na Pohorju, na pomlad pa je odšla v dolino in služila v večjem mlinu ob Dravinji. Potem je služila še na štirih kmetijah, dokler ni tri leta potem, ko je zapustila Gabrovec, naša pravo službo v graščini Potočje na vzhodu Pohorja.

Prvo leto je samo pomagala »svinjski«, kakor so imenovali dekle, ki je imela v skrbi svinje. Ko pa se je graščak prepričal, da se Zebica dobro razume na svoj posel, je postala »svinjska«. Njen ugled je čez noč zrasel. Hlapci, ki so se še do nedavnega norčevali kar očitno iz nje, so se sedaj začeli pogovarjati z njo resno in prijateljsko. Dekle, ki so jo dotlej prezirale, jo odpravile od skleda, ji pozimi jemale odejo in ji še nalagale to

ali ono delo, so nenadoma postale prijazne z njo. »Svinjska« na Potočju ni bila kar tako. Ne samo, da je smela ukazovati svojim pomočnicam, v potrebi pa vsakršni drugi dekli in hlapčiču, ne samo, da je z njo govoril oskrbnik skoraj vsak dan ter se posvetoval o vseh rečeh, ki so se tikale svinj, tudi gospod grof se je često ustavljal ob njej in jo povprašal, kako žive in rasto njeni »klienti«, kakor se je izražal. Vsaj enkrat na teden je v njenem spremstvu pregledal oba velika svinjaka, kjer je krulilo čez osemdeset rilcev različne velikosti in starosti. A to še ni bilo glavno. »Svinjska«, ki je imela sicer prav tako mezdo kot ostale deklice, je imela še polno drugih dohodkov. Vsako zimo je dobila enoletnega prasca, ob dobrih letinah celo dva, kmetice, ki so prignale svinje h grajskemu merescu, so ji vselej dale kako malenkost, mesarji, ki so prihajali vsak mesec, tudi niso pozabili nanjo, in sam grof je bil večkrat tako zadovoljen ob pogledu na kakega posebno lepega »klienta«, da ji je dal nekaj drobiža.

Vse to je oživljalo v Zebici čuvstvo, ki ga dotlej ni poznala. Spočetka ji je bilo sicer neprijetno. Mislila je, da je to le nov način zaničevanja in ponižanja. Toda polagoma je vendar uvidela, da z njo res govore kot z drugimi ljudmi, da jo res smatrajo za pravega človeka, v svinjereji pa celo za izkušenejšo od drugih žensk. Tudi v vasi je dobivala ugled. Saj so jo ob nedeljskih popoldnevih celo boljše kmetice vabile, ji postregle, hvale njeno prirejo ter jo spraševale o tem in onem. Ni bilo redko, da je slišala:

»Takihi ni daleč naokoli, kot so Zebičine!«

Niso rekli graščinske, marveč Zebičine, njene!

Nekako samo od sebe je prišlo, da si je kupila praznjo obleko, nove čevlje in lep robec, da je začela zahajati redno vsako nedeljo k maši in se je večkrat ustavila pred ogledalom ter si popravljala lase ali robec. In ni je bilo sram pred samo seboj kot dotlej vedno. Res, da ust ni imela lepih, a v njenih očeh, ki sicer niso gledale naravnost, je bilo vendar toliko toplote in tihe vdanosti, da so človeka ganile. Tudi obraz ni bil več tako širok in top kot na Gabrovcu, skrb ga je zožila, samozavest poplemenitila; svetlo plave lase pa so ji zavidala najlepša dekleta. Poleg tega pa je imela vedno pripravljen ljubek nasmeh dekleta, ki ji je bilo sicer že šest in dva deset let, ki pa je vendar šele stopalo v življenje. In ob tem nasmehu skoraj ni bi-

lo mogoče opaziti njenega majhnega zavaljenega telesa ter skrivljene desne noge.

Sedaj se ji je pogosto nasmeljal kateri izmed številnih hlapcev in ji rekel kako šaljivo in celo lepo besedo, jo povabil v nedeljo v gostilno ali kam v hribe na vinotoč. A Zebica je bila nezaupljiva, nikomur ni zaupala, dasi jo je silno mikalo.

Ob košnji je prišel nov hlapec, velik šaljivec in dobrodušnež. Zebica se sprva ni mnogo menila zanj, celo oštevala ga je, ker je bil vsako nedeljo pijan.

Jernej se ji je smejal in ji pomagal, kadarkoli je imel čas. Zebici je kmalu minilo nezaupanje, celo prijetno ji je bilo v njegovi bližini. Življenje je kmalu dobilo zanj pomen, ki mu ga dotlej še ni poznala. Dočim je prej v vsem svojem nehanju, pri vsakem delu in v vsakem času mislila samo na svoje svinje, je odselej vselej in povsod, tudi pri svinjah, mislila le na Jerneja.

Na jesen je hodila z njim po vinotočih in neke lepe noči se mu je brez odpora vdala.

»Zebica bo še znorela,« so govorili graščinski delavci in se ji smejali, ko je kot mesečna hodila okoli.

Da, saj Zebica ni videla drugega kot njega, Jerneja. Če ji je v nedeljo dejal, naj mu da krono, mu jo je dala brez obotavljanja, če je rekel, naj gre z njim daleč na Pohorje, je šla, če je rekel, naj ostane doma, pa je ostala doma.

Pozimi pa jo je začelo težiti, ker je bilo videti, da ne bo imela otroka. Ne, da bi si ga bila želela prav sedaj, a to ji je pričevalo, da vendar ni ženska, kot so druge. Jernej se ji je smejal, češ, naj bo zadovoljna, če jih ne bo. Sploh je Jernej postaja! konec zime takšen, da ji je bilo včasih prav hudo. Samo denar in denar je zahteval. Nazadnje so ga spodili iz graščine. Sedaj mu je morala dajati še več denarja. Tudi je izvedela, da se po gostilnah in drugod norčuje iz nje, češ, da jo ima samo zato, da lahko hodi kam spat in da si s tem več zasluži, kot če bi šel kam za velikega hlapca. Zebica seveda tega ni verjela, a skrbelo jo je tako, da je začela zanemarjati svoje svinje. Oskrbnik jo je skoraj vsak dan opozoril na kako nerednost, graščak je nič več ni pohvalil. Ko pa je neka svinja pomendrala skoraj vse prasce, ji je oskrbnik celo dejal, da jo bo spodil, če ne bo vestnejša. Zebica je bila vsa v stiskah. Zato se je še bolj oklepala Jerneja in mu dajala vse, kar je zahteval. A čutila je, da se zgrinja nanjo nekaj

temnega, ki jo tlači in mori.

Spet jo je prosil za krono.

»A ta je zadnja, Zebica. Še jutri grem v Brstje, kjer sem delal že štiri leta. V nekaj letih pa se vzameva!«

Ker je bil tako vsiljiv, je še ponoči šla z njim na svisl, odkopala mehur in mu dala denar.

Jernej je čez dva dni odšel.

Zebica ga je zaman čakala ves teden.

»Zebica, sedaj pa ti je ušel ženin?« so se ji smejali.

Nazadnje se je odločila: šla ga bo iskat.

Toda ko si je hotela vzeti iz mehurja denar, je našla v njem samo suho listje.

Stemnilo se ji je pred očmi. V smrt-nem strahu je začela premetavati slamo. A denarja ni bilo. Planila je na dvorišče, si pulila lase, jokala, mahala z rokami in kričala kot blazna. Tema, ki jo je zadnje tedne čutila nad sabo, je legala nanjo. Ko so prihiteli hlapci in dekle, je že zdrvela na cesto. Ves dan je hodila, zvečer pa so ji na gradu v Brstju povedali, da tam ni bilo fanta, kakor ga je ona opisala. Sploh ga ne poznajo, nikoli ni tam služil. Sedaj se je Zebica zrušila. Za hip je doumela resnico: On ji je vzel denar. Potem pa je vse utonilo nekam.

D A L J E

H. Gutgesell: KOPALCA (lesorez)

ZAROTA ZOPER SVET

ESSAD BEG

N A D A L J E V A N J E

AVTORIZIRAN PREVOD

GPU

Kar je INO v inozemstvu, to sta v Rusiji KRO in SO, protivohunski oddelek in tajni oddelek. EKU (ekonomska uprava) in SPEKO (specialni oddelek) jima pomagata pri delu. Naloge teh oddelkov in njih številnih pododdelkov so proste. Poznati morajo misli vsakega državljana USSR ter vnaprej vedeti za vsak dogodek in ga sporočiti. Razen tega morajo vedeti za vsako vrsto, ki se napiše v tujih poslaništvih. Zadržati morajo inozemsko vohunstvo in delovanje emigrantov. Tem nalogam je GPU absolutno kos. V vsakem pododdelku nje-

nega obrata sede sijajni strokovnjaki, ki vse znajo, vse vedo, ki se ne boje hudiča, pač pa nadzorne komisije, ki jih more kar čez noč izključiti iz stranke. Ti notranji oddelki GPU spadajo organizatorično v tako imenovano tajno operativno upravo celotne GPU. Delo teh oddelkov je vsestransko. Med drugim spada v njih delokrog tako imenovani verski oddelek. Od tu opazuje GPU versko življenje po vsej Rusiji. Uradniki tega oddelka morajo biti svečeniki in vohuni obenem. Bavijo se samo z verskimi vprašanji, proučujejo dela cerkvenih očetov, odkrivajo herezije ter napadajo s svojimi znanstvenimi poročili in strogo bogoslovnim orožjem posamezne sekte. Mojrsko delo tega oddelka je bila ustanovitev nove vere. Čemu GPU nova vera? Odgovor ni težak: da oslabi stare! Uradniki cerkvenega oddelka so seveda izšolani bogoslovci vseh veroizpovedanj in smeri. Med njimi so tudi visoki cerkveni dostojanstveniki, celo škofje. Ker zmanjka tudi GPU sem pa tja denar, imenuje često agente tega oddelka za cerkvene dostojanstvenike: nagrada za njih dosedanje delo. Znan je celo primer, ko je armenski patriarh pomotoma posvetil nekega agenta GPU za škofa.

Tudi v drugih oddelkih sede izvrstni strokovnjaki. Tako obstoja n. pr. orientalski oddelek (čigar delokrog je v ruski

Aziji), kjer so ljudje, ki bi bili lahko ponos vsake evropske univerze. V orientalskem oddelku se govore vsi jeziki.

Fantastičen in grotesken pa je literarni pododdelek GPU. Vodja tega oddelka je bil do nedavno neki Agranov,¹⁰ čigar stiki z literaturo so se pričeli leta 1921, ko je ukazal ustreliti pesnika Gumiljeva, pomembnega ruskega lirika. Ko se je Čeka spremenila v GPU, se je Agranov naučil ceniti življenje pesnikov. Zato pa je postal strokovnjak za vsa literarna vprašanja ter je nadziral s stališča GPU literarno življenje celotne Rusije. Njegova poročila predstojnikom so se pečala izključno le z najbolj abstraktnimi literarnimi vprašanji. Na pr. ali je imaginizem ali dadaizem v svojem bistvu boljševiski ali protiboljševiški. Če je odkril, da dadaizem po svoji teoriji ne odgovarja strankini liniji, je izdala GPU navodila založništvom in uredništvom, kako morajo občevati z dadaističnimi pesniki. Posledica je seveda, da je dadaizem obsojen na smrt. Tako je Agranov odkril, da formalizem ni v soglasju z marksistično dialektiko. Že čez nekaj mesecev so vsi formalistični pesniki v javnih pismih obljubili, da ne bodo več pisali formalističnih pesmi. Vodja formalizma pa je moral kot dokaz, da obžaluje svoje grehe, napisati celo knjigo.¹¹ Agranov mora seveda dnevno preleteti vse literarne časopise. Če mu je kakšen pesnik posebno všeč, ga skuša dobiti za sodelavca v svojem obratu. Nekemu pesniku je bil ob priliki desetletnice Čeke celo podeljen naslov častnega čekista.¹²

Literarni pododdelek spada k informativnemu oddelku INFO, kateremu se je posrečilo, da je vsak dvanajsti prebivalec Rusije agent GPU. Nobena država ne bi zmogla stroškov za takšno organizacijo. Boljševiki to zmorejo, saj sploh ne plačujejo tajnih agentov, tako imenovanih »seksotov«. Nastavljanje agentov se vrši zelo preprosto: Nekoga aretirajo, ga privedejo pred preiskovalnega sodnika, ki mu pove: »Ali boste naš

¹⁰ »Sozialistische Nachrichten«, Dezember, Berlin.

¹¹ Prim. Izpoved Šklovskega o formalizmu.

¹² Ta naslov ima pesnik Tihonov.

agent ali...« Večinoma zadostuje ta »ali«. Če pa je kdo trdovraten, aretirajo še njegove svojce. Novi agent dobi svojo številko in priimek ter mora biti GPU vedno na razpolago s poročili iz kroga svojih znancev, predstojnikov in obrata, kjer je zaposlen. Plače ne dobi nobene, vendar je poplačan boljše nego s kakršnimkoli denarjem. Saj lahko živi v upanju, da ga GPU ne bo kar čez noč aretirala, izgnala ali ustrelila. Razen tega pazi GPU, da njeni agenti ne izgube svojega delovnega mesta ali pa jim po-

skrbi novo mesto. Vsaka nezvestoba se plača seveda s smrtjo. Samo nekateri posebno zaslužni tajni agenti dobivajo stalne prejemke. V posebno redkih primerih, če n. pr. kakšen tajni agent prepreči atentat na Stalina ali na kakšnega drugega sovjetskega funkcionarja, pa mu izkaže GPU najvišjo čast z izročitvijo članske izkaznice komunistične stranke. S tem stopi agent v najvišjo kasto ruske družbe.

D A L J E

ČLOVEK PROTI NARAVI - NARAVA PROTI ČLOVEKU

Ze nekoliko let sem prihajajo iz Amerike poročila o strašnih peščenih viharjih, ki spreminjajo ogromna rodovitna ozemlja »Srednjega Zapada« v puščavo. Vzrok tej naravni katastrofi, ki ima za ameriško gospodarstvo nedogledne posledice (saj gre vsakoletna škoda v milijarde in milijarde dolarjev), je v tem, da so farmerji preveč »racionalno« postopali z naravo. Gozdove, ki so ščitili zemljo so sistematično posekali in spreminjali v stepo in polja, katerih rahlo zgornjo plast sedaj viharji pač enostavno odnašajo.

Američani so imeli že mnogokrat takšne izkušnje, da ni preveč dobro posegati v ravnotežje, ki si ga ustvarja narava sama. A videti je, da jih takšne izkušnje nič preveč ne izučijo. Tako je bilo n. pr. tedaj, ko so pred kakšnimi 75 leti hoteli obogatiti ameriško živalstvo z vrbcem in so uvozili nekoliko tucatov teh ptic iz Evrope. Razmnožile so se zavoljo nedostajanja naravnih sovražnikov tako, da so danes prava nadloga. Vsako leto grede zavoljo njih milijonske vrednosti v izgubo, ker uničujejo žito in sadje, a vsi ukrepi proti njim so bili doslej zaman.

Prav tako so se preveč dobičkarški Američani pošteno urezali, ko so hoteli pred leti urediti z velikanskimi denarnimi sredstvi velikopotezno rejo prepelice v Karolini, ki bi zalagala vso državo z okusnimi pticami. V okrajih, kjer so osnovali prepelice farne, je bilo tedaj še precej orlov, ki so tu pa tam ugrabili kakšno ptico. Nato so orle iztrebili. Sedaj moramo vedeti, da so orle ugrabljali v prvi vrsti seveda bolne in slabot-

ne prepelice, ki jim niso mogle uteči. Ko je z orli prenehalo tudi to naravno čiščenje med prepelicami, je bila posledica ta, da so se v pičlih dveh letih med njimi boleznimi tako razširile, da so morali s to rejo prenehati!

Najbolj znani primeri za izjalovitev človeškega posežka v ravnotežje narave je pač uvedba kuncev v Avstraliji. Leta 1851. so spustili dva tucata teh živali v avstralsko puščavo. V kratkih letih so se razmnožile v milijone in kunčja nadloga je danes v Avstraliji tako huda, da v nekih delih te celine sploh ne morejo obdelovati zemlje, ker bi požrešni glodalci itak uničili vsak pridelek.

Precej zamotana zgodba se je primerila na Jamaiki. Tam so se pred nekoliko leti silno razrasle podgane in se jih niso mogli ubraniti na noben način. Tedaj si je nekdo izmislil, da bi tej nadlogi šli do živga z indskimi mungi, ki so kakor znano smrtni sovražniki teh živali. Uspeh je bil spočetka naravnost presemetljiv. Mungi so se tako razširili in so tako krvavo gospodarili med podganami, da končno teh ni bilo več opaziti na otoku. A ko je mungom s podganami zmanjkalo naravne hrane, so se spravili na kokoši in druge manjše domače živali. Tu bi se jih še lahko na kakšen način ubranili, toda mungi so mesarili tudi med pticami, žabami in drugimi naravnimi sovražniki žuželk. In spet je bila posledica tu, da so se muhe in drugi neprijetni zastopniki kraljestva žuželk v novejšem času razmnožili na naravnost strašen način. Namestu podgan nadloge so si ljudje priskrbeli nadlogo žuželk...

Ne bomo obširneje poročali o znani nadlogi ameriških pižmark, ki jih je ne-

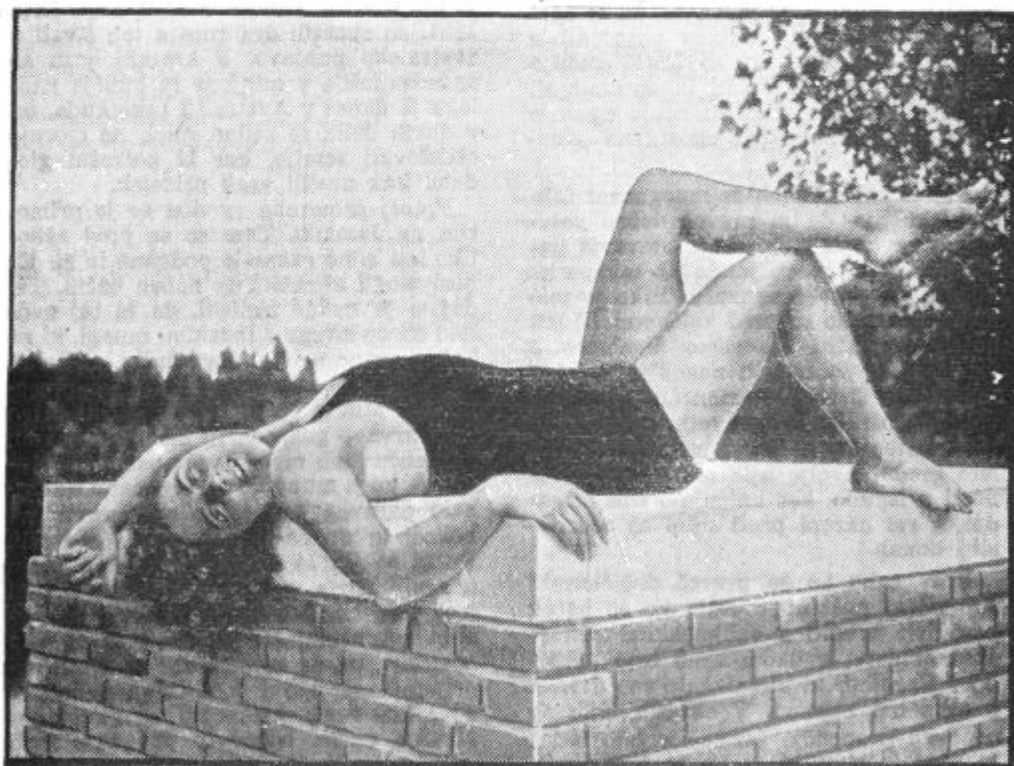
kdo pred časom izpustil na Češkem, da bi postale s svojimi kožuhi vir dohodkov. S svojim nezadržnim razmnoževanjem in uničevanjem jezov, nasipov in vodnih zgradb pa so postale že prava nesreča za marsikakšen predel Srednje Evrope. (Kakor smo čitali v dnevnikih, so se razširile tudi že na naše ozemlje.) Pač pa bomo navedli primer neke ameriške vodne rastline, ki so jo v prejšnjem stoletju prvič prinesli v Evropo in se je po evropskih rekah in sladkih vodah kmalu tako razširila, da jih je naravnost zamašila. Z velikim naporom in ogromnimi stroški je končno uspelo, da so usodno vsiljivko potisnili nekaj nazaj, a še vedno povzroča rečnemu gospodarstvu veliko škodo.

Amerika, ki je dala svetu tako važne rastline, kakršna je koroza, krompir, tobak itd., je dala sploh tudi marsikakšen rastlinski dar, ki se je slabo obnesel. O tem bi vedeli kaj povedati v Avstraliji, kjer so pred daljšim časom precej prenačljeno uvedli neke vrste kaktej. Tem rastlinam avstralska tla tako ugajajo, da so si že do l. 1925. osvojile nič manj nego 55.000 kvadratnih milj zemlje, to

je dvakrat toliko, nego znašajo vsa v Avstraliji obdelana tla. Ne ogenj, ne strupi, ne kisline niso mogle ničesar opraviti proti tej kaktejski kugi, ki se je širila čedalje bolj in neprestano manjšala površino obdelanih tal. Tedaj se je neki raziskovalec spomnil, da imajo kakteje neke naravne sovražnike, majhne uši, stenice in gosenčice, ki živijo od teh rastlin. Uvozili so velike množine teh živalic in jih spustili v ogrožena ozemlja. In res kakteje se niso mogle upirati združenemu napadu teh uničevalcev; začele so sprva polagoma, potem čedalje hitreje izginjati. Človek je zmagal nad rastlino. Bati se je le tega, da ne bi zmagal tako, kakor je na Jamaiki z mungi zmagal nad podganami. V teh stvareh ne veš nikoli, da-li ti ne ostane na grbi namestu hudiča Belcebub.

Vsekako nam ti primeri kažejo, da mora biti človek zelo previden, če hoče posegati v ravnotežje, ki si ga je ustvarila narava sama. Nedvomno ima s tem poseganjem lahko kakšno ogromno korist, a še verjetneje je, da mu ostane v rokah neprecenljiva škoda.

(Po razpravi dr. V. Sieverta — kk)

ODMOR

ŽENSKA - MORSKI ROPAR

James Bridie in Claud Gurney sta napisala dramo, ki so jo igrali v Londonu. Glavna oseba je Mary Read, poleg nje pa nastopi v 4. dejanju še Ana Bonny. Da sta bili morski roparici, je razvidno iz sodnega zapisnika o kapitanu Johnu Rackamu in drugih gusarjih, ki so bili sojeni hkrati z njim, namreč: Fetherston, Corner, John Davies, John Howell, Bourn nazvan Brown (Erjavec), Harwood, Dobbins, Carty in Thomas Earl, dne 28. novembra 1/20 v St. Jagu de la Vega (Jamaika). Iz tega

la je najboljše goste, zato se je spustila v nove pustolovščine.

Vkrcala se je na ladjo proti zapadni Indiji. Po Bahamskem otočju, ki zapira pot skozi Karaibsko morje, so tačas rogovili morski razbojniki. Maričkino ladjo je zaplenil razvpit gusar Rackam, h kateremu je stopila v službo. Prilika je nanesla, da se je vrnila v redno življenje. Ko se je razglasila pomilostitev v kraljevem imenu, je Rackam pustil svoje rokovnjaštvo in se zadal kralju v službo.

Vendar žilica mu ni dala miru. Kmalu je

Mary Read in Ana Bonny (slika iz knjige kapitana Johnsona)

besedila je dokazano, da sta živeli omenjeni možakarici.

Razen tega je kapitan Johnson napisal knjigo, roman o morskih razbojnikih (leta 1734). Tam pripoveduje, da se je Marija Readova zarana oblačila po moško, ker je na ta način laglje pomagala svoji priletni babici. Stopila je v mornarico. Ker je tu prepočasi napredovala, je prestopila v pehotni polk, pozneje pa presedlala h konjenici ter se bojevala na Flamskem. Skrajša se je izkazala kot srčna, neustrašena oseba. Kasneje pa se je zaljubila v mladega Flamca in mu razodela svoj spol. Vendar mu ni marala biti priležnica. Dobila je tolikšen vpliv nanj, da sta se vzela. Ta dogodivščina je povzročila mnogo hrupa: pomislite, dva vojaka sta se poročila! Poslej je Marička slekla vojaško suknjo in prevzela gostilno »Pri treh podkvah«. Ko pa ji je mož umrl in ko so sklenili mir v Ryswicku, so morali Angleži oditi. Zgubi-

začel spet brodariti na svojo roko. Marička jo je pobrala z njim. Obenem je povabila s seboj Ano Bonnyjevo. Vnovič jo je premagala moč ljubezni. Zatelebala se je v svojega druga. Ta pa se je nekoč sprl z nekim drugim piratom in dvoboj bi bil moral odločiti. Ker pa se je Marička bala za svojega izvoljenca, je kar sama izzvala nasprotnika. Na kopnem sta se sprijela in dečko je podlegel.

Rackamovo plovilo so državne ladje zasačile. Vsa posadka je bila obsojena na smrt. Readovo in Bonnyjevo so sodili deset dni pozneje. Ker nista bili med razbojniki samo dekli, pač pa sta opravljali vsa moška opravila, oboroženi s pištolami, bodali in sekiro, je sodišče izreklo isto obsodbo. Obe ženi pa sta trdili, da sta noseči. Zato se je kazen odgodila. Njuna usoda je poslej neznana. V početku navedene dramatika sta stvar prikazala tako, da Readova umre v jetniškem lazaretu. C.

IZ LITERARNEGA SVETA

KNJIZEVNA KRAJA

Ko je Aškerc objavil Delavčevno pesem o premogu, mu je nekdo očital, da je misel ukradena Adi Negrijevi: Zato je Lj. Z. 1897 priobčil razpravo »Plagiatovstvo«, kjer poudarja, da so bili obdžoheni literarne tatvine Jurčič, Gregorčič, Kersnik, Tavčar, Murnik, Govekar itd. (Pozneje se jim

Jules RENARD,
pisec Naravoslovnih zgodbic

je pridružil pesnik zbirke »Zapihal je jug«). Psevdonimni člankar omenja celo vrsto angleških, francoskih, italijanskih in drugih piscev, ki so jim kritiki naprtili isti očetek. Tako skoraj ni boljšega avtorja, da ga ne bi bili vsaj tu pa tam obtožili prepisovanja.

Lahko rečemo, da je nekaj resnice v Byronovem izreku: »Vsak pisatelj nekoga plagira.« Dostikrat se godi to nezavestno ali pa le na videz. Ko je pred 50 leti A. Daudet objavil »l'Obstacle«, je pesnik M. Montégut trdil, da je snov vzeta iz njegove drame »le Fou«. V obeh delih mati žrtvuje svojo čast za srečo svojega otroka. A. France pa sporoča v svojem »Literarnem življenju«, da so isto misel obravnavali že trije starejši pisatelji. Tu lahko pripomnim, da je spotoma enako idejo vpletel v svoj roman M. Aymé »La jument verte« (1933). Kritika je ugotovila, da pripada položaj, srečen izraz, misel ne tistemu, ki ga je prvi našel, temveč tistemu, ki ga je najkrepkeje vtisnil ljudem v pa-

met. Če hoče kdo vpiti o tatvini, mora biti najprej trdno preverjen, da ni sam morda kod paberkoval, pa bodisi podzavestno, po čudnem naključju reminiscenc. Janko Lavrin mi je nekoč izjavil, kako težko se mu vidi pisati, češ, ko je dal obležko in obliko kaki misli, mu pozneje večkrat šine na um, da jo je že srečal pri tem ali onem avtorju.

Na to vprašanje sem prišel, ko je ob koncu maja v ljubljanskem Francoskem inštitutu predaval M. Mignon o J. Renardu, čigar »Korenček« se je v Jarčevem prevodu pred malo leti igral v našem dramskem gledališču. Z živahno besedo nam je ta vseučiliški profesor orisal duhovni lik duhovitega humorista in avtorja živalskih pripovedi »Histoires naturelles«. O tej poslednji zbirki je Zenevska tribuna poročala 26. I. 35., da jo je nesramno pripisoval švicarski učitelj C. F. (D)

NOVE PUBLIKACIJE

DR. BORIVOJE M. DROBNJAKOVIČ: RIBOLOV NA DRINI

Urednik »Posebnih izdanj« Etnografskega Muzeja v Beogradu našteva v razpravi ribe, 30 vrst, ki žive po Drini in pritokih. Govori o ribičih, o lovopustu, zabranjenih pripravah za lov itd. Posebno se je zadržal pri lovskem orodju, prikazanem tudi v slikah. Mnogo nazivov je nabranih naravnost iz narodnih ust in bodo obogatili srb.-hrv. slovar. Često se njih neknjizevni izraz krije s slovenskim, n. pr. podust. Kaj pa »peš«, all je etimološko soroden našemu »pesaku«? Grabežljivi vretenar se m. dr. imenuje kočič (kol) in popov k Fiziološko nima nič skupnega z dalmatinskim kacomarinom, ki se je zatrosil med nas; kocmurin.

Nekateri zamenjavajo soma z menkom. Moj »nasprotnik« Drobnjakovič trdi, da so »ribari mrežari ulovili večeg manjčica«, misleč da je som. Naš »mali klen« se tukaj imenuje na 5 načinov, vmes kaugler. Ni li to kak švabski Gaukler, kakor je plaunozn (buborak), običajen pri poklicnih ribičih? Pri balavcu, nem. Kauibarsch, sem opazil, da ga Bartlov Nem. slov. besednjak imenuje: okuk, Bradač-šlebinger sta to prepisala in dodala; glaváč. Pravilno obliko (okun) najdeš v brošuri »Vretenčarji Slovenije« (zal. Zoo v Lj.).

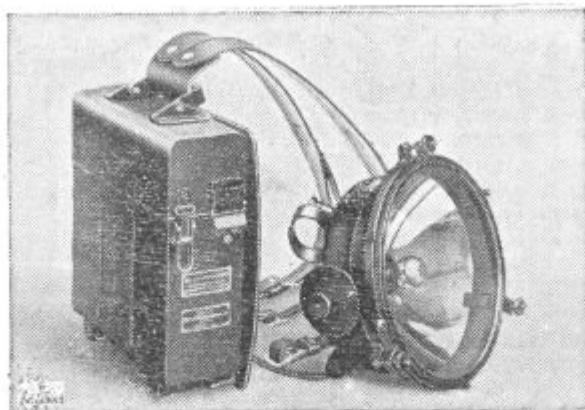
Posamezne ribnice (»udilo na prutu«), ki morejo imeti 5 do nekaj sto odepkov, se zovejo: struk, cug, prepon in pampuri. Pri nas poznam le cikalnik, ljubljanska srajca ji pravi: grundznora, dalmatinska pa palangar, A. Modrušan piše palngar (Ribolov, Naša radost, mart 1935), ka. je dr. Skok razložil iz grščine: polyanakstron (mnogo trnkov). Švabski vpliv na poklicne ribiče se kaže v širitvi nemške terminologije: cug, lantruk, narihtati, klocer, keder. A. Debeljak.

TEHNIČNI OBZORNIK

MAJHNO SVETLOBNO ČUDO

Predstavimo si 60 svečno žarnico ter nato 5000 takih žarnic na enem mestu. Svet-

izžarjati ena sama izmed teh žarnic, če uporabljamo parabolično zrcalo ter usmerimo z njim žarke v ozek pramen. Tako

loba, ki bi jo izžarjale vse te žarnice skupaj, bi bila tako velika, da bi nam v razdalji 1 km omogočale čitanje.

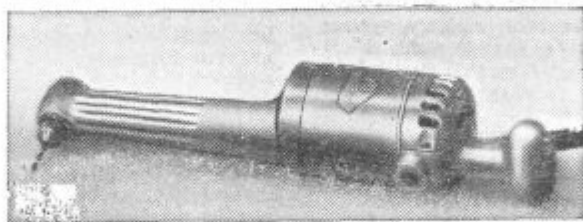
Zanimivo pa je sedaj dejstvo, da more prav to svetlobno jakost — 300.000 sveč —

NOVO ELEKTRICNO ORODJE

Za delo na težko dostopnih mestih, ki jo je morala doslej zaradi nedostajanja pri-

obsevalo s paraboličnim žarometom, ki tehta z akumulatorsko baterijo vred le 14 kilogramov (slika) moremo zlahka prenašati iz kraja v kraj ter ga uporabljati v varnostni službi in za dajanje znakov. (tma)

sveder dela z učinkom 70 vatov ter napravi pri popolni obremenitvi 2500 obratov v minuti, pri manjši obremenitvi pa več. Za-

mernih priprav opravljati človeška roka, so sedaj iznašli nov vrtni stroj. Na njegov podaljšani vrat je pravokotno na smer podolžne osi nameščen sveder (slika). Novi

radi tega ga moremo s pridom uporabiti za vrtanje vseh do 6 mm debelih lukenj v kovine in v les. (tma)

TEHNIŠKE ZANIMIVOSTI

Promet med Francijo in Anglijo se bo bistveno zboljšal, ko bodo izročili prometu tri nove prevoziške parnike-brodove, ki jih grade po najnovejših izkušnjah. Ladje so dolge po 111 metrov, široke 9,5 metra ter imajo učinek 5000 konjskih sil. Vozili bodo s hitrostjo 17,5 morskih milj na uro. Na glavnih palubah bodo namestili po 4 tle, ki bodo sprejeli nase 12 velikih spalnih ali 40 tovornih vagonov. Poleg tega bodo opremljeni z garažo za 25 avtomobilov. Železniški vozovi kakor tudi avtomobili bodo prišli na

ladje neposredno po tračnicah, oziroma po voznih poti. Potniki se bodo torej kmalu vozili iz Pariza v London ali obratno, ne da bi jim bilo treba zapuščati železniške vozove.

V Franciji so dogradili veleletalo, ki bo znatno zvečalo letalski promet na južnem Atlantskem oceanu. Zračni velikan bo sprejel na krov 70 potnikov in posadko. Dolg je celih 32 metrov ter ima 50 metrov razpentine. Opremljen je s šestimi motorji po 850 konjskih sil, ki mu bodo omogočile polete s hitrostjo 250 km na uro.

CICERONOVİ DOVTIPI

I. KOSTIAL

Okrog leta 1855 je priobčil Alexander Dumas svoj roman »Mémoires d'Horace«, interesantno zmes zgodovine in domišljije. V V. poglavju beremo zanimive podrobnosti o politiku in govorniku Ciceronu:

»Ubogí Ciceron je imel bolezen vseh dovtipnežev. Kadar se domislil kake smešnice in ni imel pri rokah prijateljev, ki bi jim jo povedal, bi jo bil prišepetal trstju kralja Mide. Niti sorodnikom, prijateljem in sostrankarjem ni prizanašal.

Ko je zagledal svojega le tri čevlje visokega zeta (Kornelija Dolabello) z orožjem, ki je bilo tako dolgo kot on sam, je vzklilknil:

»Kdo pa je privezal mojega zeta k temu-le meču?«

Ko je zašel Sulov sin v denarno zadrego ter je dal nabiti listo (seznam) svojih posestev (da bi jih prodal), je dejal Ciceron: »Sino vo listo imam rajši kot pa očetove liste« (proskripcijske seznane). — Neki mlad plemič, ki je bil na sumu, da je zastupil očeta s pašteto, je zagrozil Ciceronu: »Razžalil te bom javno.« Ciceron je odvrnil: »Naj bo — od tebe rajši sprejemem žalitve kot pa paštete.« — Publij Korta se je sam imel za dobrega pravnika, dasi ni imel pojma o zakonodajstvu. Ko je bil v neki pravdi za pričó, je odgovoril, da nič ne ve. Ciceron mu je rekel: »Ej, nemara meniš, da te hočem vprašati kaj juridičnega?«

Nekoč je vprašal govornika Metel Nepos, hoteč ga ponižati zaradi nizkega rodu: »Kdo pa je tvoj oče?« »Tvoja mati, dragi moj Metel«, je odvrnil Ciceron, »tvoja mati je t e b i odgovor na to vprašanje bolj otežkočila kot pa meni moja.« (Metelova mati je bila radodarna v ljubezni.) — Isti Metel je bil slab govornik, a spreten dolgo-prstnež. Bil je javno obtožen, da je večkrat spravil v svoj mošnjček denar, ki je bil namenjen za v mošnjčke drugih ljudi. Ko je umrl njegov domači učitelj Filager, ga je dal M. sijajno pokopati ter mu postaviti nagrobni kamen z vranom. Ciceron mu je dejal: »To si storil jako dobro, da si dal postaviti na učiteljev grob krokarja.« »Zakaj neki?« ga vpraša Metel. C. odvrne: »Ker te je naučil Filager sicer slabo govoriti, a dobro krasti.«

Ciceron je našel za vsakega človeka kak vzdevek. Antonija je imenoval Trojanko, Pompeja premočneža, Katona »premagovalca mnogih« (Polidamonta), Krasa plesca, Cezarja pa — kraljico (po Suetoniju*) je bil Cezar v mladosti v homoseksualnem razmerju z bitinskim kraljem Nikomedom! Zato je imel velik govornik mnogo sovražnikov.

FOTOAMATER

»Fotoamater«, junijska številka, priobču je poleg mnogovrstnega drobiža za amatersko prakso, navodil za fotografiranje na poletnih izletih, kritike amaterskih del, kronističnih vesti in vesti s fotografskega materialnega ter knjižnega trga Janka Hafnerja članek o fotografiranju v podzemskih jamah in zaključek Ivana Bukovca načelne razprave o »Umetniški strani v fotografiji«. Štiri celostranske slikovne priloge dopolnjujejo vsebino tega mesečnika za fotografsko in kinematografsko umetnost, ki ustavlja s to številko po štiriletnem delu za prospeh slovenske fotografije svoje nadaljnje izhajanje.

To je dogodek, ki mu je vredno posvetiti nekoliko besed komentarja, kajti nekaj nenormalnega in za naš prestiž zelo žalostnega je v tem, če preneha izhajati revija, ki bi morala biti na videz materialno dovolj fundirana že po golem dejstvu, da je bila namenjena deset tisoče ljudi obsegajočemu krogu interesentov. Če pomislimo, da je pri nas v resnici toliko fotoamaterjev, ki so vsi potrebni strokovnega pouka in so ga v tem listu dobivali v zadovoljivi meri, tedaj nam bo jasno, da nam njegova ustavitve ne more postati niti deloma razumljiva v zvezi z gospodarsko krizo, ki jo navajajo izdajatelji kot vzrok, da se je od 2800 amaterjev, ki so jih v zadnjem času povabili k naročbi, odzvalo vsega skupaj komaj — šest.

Stvar ima, kolikor je krivda na tej strani, nekoliko globlje vzroke. In ti bi se dali na kratko povedati sledeče: List je po tekstu gotovo do neke mere ustrezal potrebam slovenskih amaterjev, kakor smo povedali že zgoraj, po obliki in posebno slikovno pa niti od daleč ni bil sposoben predstavljati višine sodobne slovenske fotografije — za to pa je bila krivda nedvomno na strani izdajateljev, ki bi morali biti glede izbire v tem pogledu bolj kritični. Če pri tem upoštevamo, da je list dejansko vzdrževala poedina trgovska trvdka (ki se je sicer na hvale vreden način izogibala vsaki očitni reklami zase) in da vzbuja že to neko nerazpoloženje v amaterskih krogih, tedaj nam postane še bolj umljivo, da vsa požrtvovalnost s strani izdajateljev tukaj ni mogla dosti doseči. To je končno razlog, da se tudi zagrebška »Fotorevija«, ki še neprimerno bolj kaže svoj trgovski značaj in je postala končno popolnoma trgovsko podjetje, ni mogla zasedirati pri nas.

Če gledamo na stvar s te strani, bo samo naravno, če navajajo izdajatelji kot drugi in močnejši razlog za »Fotoamaterjevo« smrt to, da so nekatera jugoslovenska (t. j. zagrebška) zastopstva nemške fotoindustrije odpovedala listu svoje — inserate. Neodvisnemu, na množice amaterjev naslanjajočemu se listu bi se seveda ne moglo

* Suet, Caesar II. 22. 49.

primeriti, da bi ga takšen razlog pokopal. Za primer navajamo luksuzno izdajo zbornika »Slovenska fotografija«, ki izide v bližnjih dneh po naporu članov ljubljanskega Fotokluba. Tudi tu se je zgodilo, da so malo da ne vse tovarne fotografskih potrebščin (oziroma v prvi vrsti njih zagrebska zastopstva) odrekle inserate, ki jih drugače z veseljem dajejo na razpolago vsem podobnim publikacijam v tujini in marsikakšnemu fotografsko publicističnemu šmiru pri nas (t. j. ne v ožjem pomenu »pri nas«). Toda zbornik bo vendarle izšel in mu je uspeh tudi zagotovljen.

S temi besedami seveda ni rečeno, da moramo Slovenci mirno požreti prezir in neupoštevanje, ki smo ga »deležni« v tem pogledu s strani fotoindustrije in njenih zastopstev. Ta bi bila lepa! Slovenci smo v Jugoslaviji prav sigurno na prvem mestu kot odjemalci na fotografskem trgu, vsako leto grede iz ljubezni, ki jo kažejo najširši naši krogi do črno bele umetnosti, težki milijoni v žepe tuje nam fotografske industrije in njenih zastopnikov, v zahvalo pa naj se zadovoljimo s tem, da bi nas očitno zapostavljali? To seveda ne pojde. Tudi to je vprašanje našega prestiža! K. K.

ČLOVEK IN DOM

SUSILNICA POD STROPOM

Čestokrat ne moremo zaradi slabega vremena perila razobesiti na prosto. Po

mestnih stanovanjih, v velikih stanovanjskih hišah, kjer ni ne vrta ne dvorišča številnim strankam na razpolago, ne kaže

drugega, kakor sušiti perilo na dvoriščnem balkonu, če ga imajo, v kuhinji ali pa kopalnici. V vsakem slučaju je zadržga. Kuhinja ni bog ve kako idealna za sušenje perila. Različni duhovi od kuhe se vsesavajo v perilo in nič ni prijetno, če oblečemo svežo srajco ali si obrišemo znoj z opranim robcem, pa vonja po praženi čebuli. Ostane le še kopalnica, kjer bi v slučaju slabega vremena lahko sušili perilo.

Ker pa so kopalnice navadno tako tesne, da se človek komaj obrne v nji, je pač idealna taka priprava za sušenje perila pod stropom, kakršno nam predstavlja slika.

Sušilnico spustimo izpod stropa v dosegljivo višino, kadar perilo razobesimo ali posušeno snemamo, nato jo dvignemo v vis, kjer je njen stalni prostor in nikomur na poti.

Na prepihu se perilo hitro posuši. Seveda ne smemo v času sušenja rabiti vroče kopei, ker bi sopara ovirala sušenje.

Na sliki je razvidno, kako je ta praktična sušilnica preprosto sestavljena. Količkaj spretni družinski član jo lahko sam napravi, če ima primerno orodje, sicer jo pa naredi za mal denar vsak mizar. x. y.

DRAGOCENA GNÖJNICA

Pameten vrtnar cení gnojnico bolj kakor vsa druga gnojila. Vsak, ki viha nos nad njo, bi se moral zavedati, da jo znajo rastline pretvoriti v rožno olje in druge žlahtne vonjave. V njej so dragocene snovi, ki pospešujejo rast. Poleg auxina, ki igra pri tem glavno vlogo, je odkril v njej dr. Kügel tudi še neko drugo rast pospešujočo snov, ki jo je nazval heteroauxin. Dočim nastaja auxin v rastlini sami, se pa tvori heteroauxin samo pri razkrajanju beljakovin. Prirodni vir te prepotrebne snovi sta hlevski gnoj in gnojlica.

COPYRIGHT BY VASJA PIRO

MOJI VTISI S ŠAHOVSKEGA TURNIRJA V MOSKVI

VASJA PIRO

N a d a l j e v a n j e

Osebnost in rezultati posameznih udeležencev turnirja so v podrobnostih dovolj znani, saj je dnevno časopisje skoro po vsem svetu (z izjemo Nemčije) izčrpno poročalo o turnirju. Omenim naj na kratko izredno sigurnost v igri Flohra, ki je v zadnjih 2 letih izgubil na mednarodnih turnirjih eno samo partijo (lani v Ujpešti proti Thomasu) in senzacionalen uspeh 67 letnega dr. Laskerja. Manj siguren je bil drugi bivši svetovni prvak, Capablanca, ki je pač že nekoliko nazadoval, povrh pa je v Moskvi vzel včasi turnirske partije z lahke strani. Saj je imel kot izredni kubanski poslanik vedno tudi dovolj družabnih obveznosti, banketov itd. Spielman je bil s svojim uspehom zadovoljen, dobil je še četrto delavsko nagrado (100 dolarjev). Štiri nagrade v dolarjih (400, 250, 150 in 100) so veljale namreč samo za inozemske udeležence. Rusi in Lilienthal, ki so prišli še med prvih 10 na tabeli, so prejeli nagrade v rubljah. Slabo sva odrezala Stahlberg in jaz. Stahlberg je proti koncu igral po vseh prejšnjih nesrečah še povrh lahko mišljeno, mene pa je spremljala do konca smola, čeravno sem skušal vzeti partije resno. Nekateri ruski listi, tako »Deutsche Zentral Zeitung« iz Moskve, so po turnirju pisali, da sva igrala s Stahlbergom s polno močjo v turnirju, da pa so se nama ruski mojstri izkazali nadmočne. O polni moči v najini igri v Moskvi pač ne more biti govora, vsak šahist se o tem lahko sam prepriča, če primerja najine partije iz moskovskega in drugih turnirjev. Menčikova, ki je v Moskvi igrala tudi slabše nego sicer, je doživela na turnirju svoj triumf, ko je remizirala po 7 urni borbi s Flohrom. Več tisoč ljudi ji je prirejalo 10 minut trajajoče ovacije, ki so se nadaljevale še na ulici. In drugi dan je prešla iz vse Rusije 42 pozdravnih telegramov. Neka feministična organizacija je brzojavila: Vaš remis s Flohrom odtehta vse vaše poraze.

Končnemu izidu turnirja daje pač glavni pečat veliki uspeh ruskih mojstrov. Na tem ne izpremeni mnogo dejstvo, da so imeli Rusi na domačih tleh seveda nekoliko sreče. Vsekako pa so ruski šahovski mojstri, doslej po večini v inozemstvu še neznani, skoro vsi toliko močni da bi na vsakem mednarodnem turnirju dosegli najmanj časten rezultat. Vsaj osem izmed njih jih na podlagi igre v moskovskem turnirju stopa v prve vrste mednarodnih mojstrov. Pred vsem seveda inž. Botvinnik

Menčikova kot junakinja dneva po remiju s Flohrom

(Karikatura v »Bjulletenu moskovskega mednarodnega šahovskega turnira«)

čigar zmago so Rusi s posebnim navdušenjem pozdravili. Prejel ni samo avtomobil kot prvo nagrado, posebne deputacije so mu prinašale dragocenih daril. Z Urala je dobil zbirko redkih mineralov, s Kavkaza posebne lepih cvetlic itd. In sedaj so mu Rusi še uradno podelili naslov velemejstra ali kakor oni pravijo »grossmejsstra.« Ta naslov se sicer uradno nikjer ne podeljuje, temveč pride v rabo le sam od sebe, preko šahistov samih in šahovskega časopisja za mojstra, ki ima posebno velike uspehe. Botvinnik ga vsekako zasluži v polni meri; če bo mogel poseči po svetovnem prvenstvu, bo odvisno od njegove nekoliko šibke fizične konstitucije. Pa tudi drugi Rusi so pokazali veliko moč, zlasti že 46 letni dr. inž. Löwenfisch, mladi, mirni Kan, mlada inženjerja Ragozin in Alatorcev, 27 letni moskovski prvak Rjumin ter starejša mojstra Romanovski in univ. prof. Rabinovič. Ostali štirje tudi ne zaostajajo mnogo za drugimi. Mladi

Gruzin inž. Goglidze pa je imel le malo preveč sreče, da je dosegel 50% točk, nasprotno je dr. Bogatičuk tokrat manj srečno igral. Preveč ekscentričen igralec je Čehover.

Zanimiv tip šahista pa je mladi inž. Lisicin. Bil je strah vseh turnirskih udeležencev. Če je namreč dosegel le enako pozicijo v partiji, ni dal remija, temveč je igral partijo tudi po več sicer prostih dni na zmago. Nazadnje so končale njegove partije večinoma le remis, nasprotniki pa, ki jim je vzel pred vsem ves čas za odmor, je Lisicin bolj zdelal s svojo igro, kakor če bi jih večkrat porazil. Jaz sem moral na primer na svojo partijo z njim čakati nekega dne celih 6 ur. Ves ta čas je igral Lisicin z inž. Goglidzejem jasno remis pozicijo na zmago in seveda na koncu res remiziral. Med tem sem bil že zamudil začetek gledališke predstave, Lisicin pa je odklanjal posredovalne predloge remija, češ da da remis samo, če sem odal v kuverto dobro, ne pa slabo potezo. Zaradi pomanjkanja časa se partija potem sploh ni mogla nadaljevati isti večer, temveč šele čez en teden. No, jaz sem res odal »slabo« potezo, partija pa je kljub temu po 10 minutah igre končala—remis. Časopisi so zaradi te trdovratnosti Lisicina kritizirali in zbadali, med publiko pa mu je menda pridobila posebnih simpatij. Tako vsaj bi se moglo sklepati iz konkurza, ki ga je priredil »Bjulletenju« o izidu turnirja. Lisicin je zbral nase izredno veliko število glasov za dober uspeh.

Ruski mojstri so v nekaterih ozirih pokazali tudi svoj poseben stil igre. Doslej je prevladovalo o njih v šahovskem svetu mnenje, da gojijo v šahu samo kombinacijsko igro, ki zahteva pred vsem dobro fantazijo, pozicijske igre pa, ki predpostavlja smotreno razmišljanje po daljšem načrtu, da ne obvladajo. V Moskvi smo se ogledni prepričali, da ta sodba ne drži. Edino Rjumin in Romanovski sta malo bolj, čeravno tudi ne popolnoma

kombinacijska igralca, vsi drugi obvladajo enako dobro pozicijsko in kombinacijsko igro. Pač pa smo opazili v igri ruskih mojstrov drugo karakteristiko. Vsi igrajo najboljše srednji del partije, ki je teoretično še najmanj raziskan in dopušča še največ nezanih, samostojnih možnosti. V tem stadiju partije so nam bili Rusi inozemcem pač menda nadmočni, kar priča o njihovem prirojenem šahovskem talentu. Dovolj dobro igrajo tudi otvoritveni, zacetni del partij, ki zahteva dobre analitične priprave. Slabi pa so vsi, razen Botvinnika, v končnici, bolj računskem delu partij. V končnici Rusi v turnirju navadno niso točno preračunali vseh konsekvenc in so izpustili mnoge šanse.

Pač pod vplivom ruskih mojstrov se je tako preneslo težišče partij na moskovskem turnirju v srednjo igro v partijah. Analitična priprava za otvoritve ni več igrala tako velike vloge kakor sicer na mednarodnih mojstrskih turnirjih. Pojavile so se nasprotno na videz slabe otvoritve, ki pa so še vedno dajale dovolj možnosti za komplikacije v srednji igri in zahtevale izurjenosti v vseh fazah borbe. Seveda je majhna napaka za izgubo partije lahko hitro zadostovala. Saj šahovska tehnika od turnirja do turnirja bolj napreduje, kar se je zlasti v Moskvi čutilo. Po mnenju dr. Laskerja je nastal v Moskvi celo nov stil turnirske igre. Ker so bili skoro vsi nasprotniki tehnično zelo izpopolnjeni, so se zmanjšale možnosti za riskantno ali preveč podjetno igro. Partija je dobila značaj borbe za remis. Ena stran se je skušala remiju izogniti in izkoristiti eventualno majhno prednost, nasprotna stran je skušala remis forsirati.

Ti momenti so dali značaj tudi vsemu turnirju. Vsi nasprotniki, razen gdč. Menčikove, so bili skoro enakopravni. Minimalne razlike v moči, ki jih je bilo občutiti v posamezni partiji, so prišle do izraza v rezultatu turnirja. Doslej je bilo

KONEC TURNIRJA

(Karikatura v »Bjulletenju« moskovskega mednarodnega šahmatnega turnirja)

treba za zmago na mednarodnem turnirju vedno vsaj 75 % možnih točk, v Moskvi sta prva zmagovalca imela samo 66 % Se 14. na tabeli ima 50 %, vsi razen gđc. Menčikove in Čehovera daleč nad častnih 33 %. Moskovski turnir je dal torej tudi nov tip turnirja, borbo med bolj enakovrednimi nasprotniki, kakor so jo poznali dosedanja mojstrski turnirji.

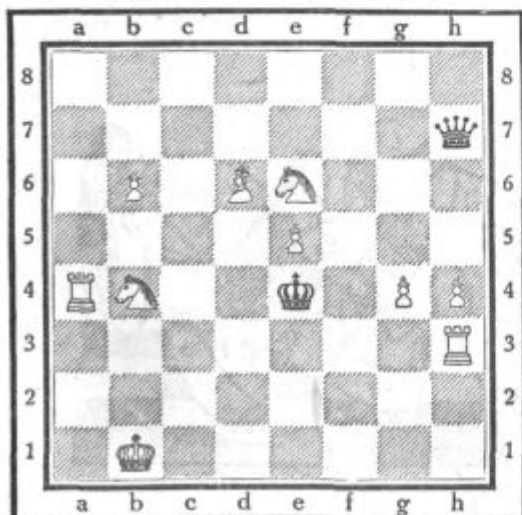
Studij moskovskih partij bo morda pokazal, da partije le niso bile čisto tako dobre kakor na najmočnejšem turnirju zadnjih let, na Bledu 1. 1931. Tudi je bilo morda v Moskvi v primeri z Bledom več partij odločenih s težkimi napakami. Turnir v Moskvi pa je bil seveda le eden največjih turnirjev vseh časov in zgoraj omenjeni strokovni rezultati bodo brez dvoma celo odločilno vplivali tudi na igro na prihodnjih turnirjih.

Še večji je šahovsko-propagandni pomen moskovskega turnirja. Prvič se je zgodilo, da so tudi široke množice lahko neposredno zasledovale šahovski turnir in pokazale zanj isto zanimanje, ki smo ga doslej videli samo pri sportnih ali umetniških prireditvah. Ta popularizacija šaha je zadela sicer tudi na odpor. Londonske »Times« so pisale, da Rusi profanirajo plemenito šahovsko igro, ko jo zanašajo v množice! Ruski listi so seveda ogorčeno odgovarjali na osamljeno trditve ki pač ne bo držala. Brez dvoma je ravno zainteresiranje širših krogov občinstva za šah največja zaslug moskovskega turnirja. Ne samo v Rusiji, po vsem svetu je imel turnir močan odmev in lahko upamo, da bo njegov vzgled tudi v drugih državah pripomogel k boljšemu razvoju šahovskega življenja in šahovske organizacije.

Problem 124

I. Ulehla

»Wiener Schachzeitung« 1935

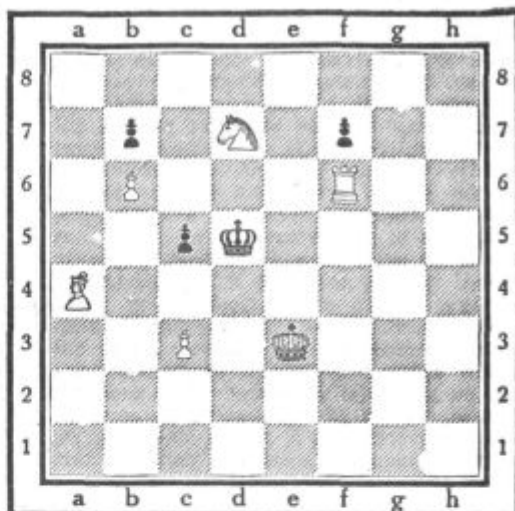

Mat v dveh potezah

PROBLEM 125

A.A. Schiffmann (Berlin)

Prvi natis

Mat v treh potezah

Rešitev problema 122

1. a2—a4, a7×b6 ((a). 2. Tb3—b5+, a6×b5. 3. b2—b4 mat. 1. ... Sc8×d6 (b). 2. Td3—d5+, e6×d5. 3. d2—d4 mat. Interesantna je analogna samoblokada črnega kralja na b6 in d6 in zrcalo matiranja 1. Tf7—g7 ali h7 (c). 2. Del—al.

Rešitev problema 123

1. Dg5—g3.

ZA BISTRE GLAVE

255

Zakoni podedovanja

Večina lastnosti je podedljiva, med njimi tudi jalovost. Kako je s to stvarjo?

Rešitev k št. 252

Jezikovna

Pravilno je oboje, le pomen je različen. V prvem primeru je bil Tone kupec, v drugem prodajalec.

Rešitev k št. 253

(Nemogoče?)

$1^{95/70} + 8^{46/92}$

Rešitev k št. 254

»spremenljivi glasovalci

M naj bo število majoritetnih glasov, d diferenca med večino in manjšino. Tedaj je M manj polovico d enako polovičnemu skupnemu številu oddanih glasov. Pri prvem glasovanju dobimo zato $M_1 - d/2 = 300$, pri drugem $M_2 - d = 300$. Iz tega sledi: $2M_1 - M_2 = 300$ in dalje $7M_2 = 8M_1$. Svoje mnenje je spremenilo tedaj 150 oseb,

H U M O R

Iskren odgovor

Zdravnik: »Gospod Lipnik, ali mi morete povedati, zakaj ima vaša žena podplutbe na hrbtu?«

»...Seveda. Odkar je bolna, leži zme-rom na hišnem ključu!«

Prijateljice

»Milan pravi vedno, da sem njegova glav-na misel.«

»No, potem sem ga pa zadnjič videla v parku s postransko mislijo!«

Kriza

»Če bi ne imel psa, bi že davno umrl od lakote!«

»Kako to?«

»Petkrat sem ga že prodal, pa se je vse-lej drugi dan vrnil k meni!«

Iz šole

Učitelj: »Čez 39 let bomo imeli spet po-polni solčni mrk.«

Učenec: »Ali bomo imeli tedaj prosto, gospod učitelj?«

Pleite

»Papa, kaj je to pleite?«

»Pleite je to, če kdo vtakne svoj denar v hlačni žep in pusti, da mu upniki zaru-bijo jopič.«

»Šele po desetih letih sem ugotovil, da nimam pisateljskega talenta.«

»Potem ste seveda prenehali s pisa-njem?«

»Ne— bil sem že preveč slaven!«

TRIP TRAP

1. PONEDELJEK, TOREK, SREDA
2. ČETRTEK, PETEK, SOBOTA
3. NEDELJA

TRIP TRAP

PRAVI POMORŠČAK

KRIŽALJKA Z OBRATNICO

Crassus

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Navpik: 1. ime volu (istega izvora ko *rs, rus*), 2. število ali velevnik glagola v pomenu »drobiti«, 3. mlečni izdelek, 4. žensko ime (s črko *z*), 5. strjena voda, 6. nižina, dolina, 7. nadavek, 8. resnica, 9. poudarek, akcent, 10. smuči — Vodoravno: 1. veznik, 2.—10. predsednik grške vlade. — Zadnja vrsta je obratnica prve. Obe skupaj dasta v isto smer čitani neko izjavo-obratnico.

Č R K O V N I C A

Crassus

Zemljino vzemi si najmanjše gmote. Deset pismenk, da nič ne bo pomote. Izbij dve črki v drugi polovini, država zdaj v evropski je sredini. Pismenko drugo po četrti vstavi, dežela španska se takoj pojavi. Odbij glavó, U z O še nadomesti, pa smo v območju narodne povesti. Če jajce O se v E razpoči, pisatelj srbski venkaj skoči. Kdorkoli E pa v goli I oklestiš, v Rogaško Slatino se že premestiš.

Naj I v široki A se razrogači, pa nova stvar v Hrvate zakorači. Sedaj možato tisti A izpuši, pa že obod pritiče srbski štuli. I v E — na vzhodu streho da. E v A — pri nas je lakota. A v U — pomeni nam rokav korita in tok, vodó po njem razlito.

Tudi topot razpisujemo nagrado v obliki slovenske knjige za pravilno rešitev križaljke in črkovnice. Rešitve je treba poslati najkasneje do 3. julija.

A N E K D O T E

Sovražnik avtogramov

Angleški pesnik Alfred Tennyson (1809 do 1892) se je zelo ogibal množic, živel kar se da sam zase in je med drugim odklanjal tudi dajanje avtogramov. Zato so nekateri ljubitelji takšnih spominov na slavne sodobnike poskušali z zvijačo. Eden med njimi je pisal Tennysonu pismo, v katerem ga je čimbolj preprosto prosil za navšet, kateri izmed takratnih angleških slovarjev (Websterjev ali Ogilvijev) se mu zdi boljši.

Tennyson je res odgovoril, toda kako se je čudil iznajdljivi nabiralec avtogramov, ko je bila na dopisnici samo ena beseda. In še te ni Tennyson napisal lastnoročno, temveč jo izrezal iz pisma in jo skrbno naleplil na dopisnico (Ogilvijev).

NA POČITNICAH